

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษา  
กองทุนหมู่บ้านหนองสองห้อง หมู่ที่ 13  
ตำบลวังกะทะ อำเภอบำก่อง  
จังหวัดนครราชสีมา

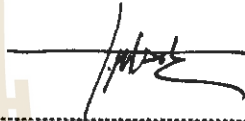


สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต  
สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ  
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี  
ปีการศึกษา 2544  
ISBN...

## หน้าอนุมัติ

อาจารย์ที่ปรึกษา และกรรมการสอบได้พิจารณาสารนิพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตสาขาการจัดการและการประเมินโครงการของสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ได้

อาจารย์ที่ปรึกษา



(อาจารย์ ดร. ทวีศักดิ์ ศิลกุล)

กรรมการสอบ



(อาจารย์ ดร. ทวีศักดิ์ ศิลกุล)



(อาจารย์พงศมิตร โพธิ์กลาง)

อนุมัติให้สารนิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาการจัดการและการประเมินโครงการ



(รองศาสตราจารย์ ทรงพร ทาเจริญศักดิ์)

คณบดีสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม

วันที่ ..... เดือน ..... พ.ศ. ....

## บทคัดย่อ

ศิริพร จันทร : การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษา

กองทุนหมู่บ้านหนองสองห้อง

อาจารย์ที่ปรึกษา: อาจารย์ ดร. ทวีศักดิ์ ศิลกุล และอาจารย์พงศ์มิตร โพธิ์กลาง , 185 หน้า

ISBN...

การจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นโครงการหลักและเร่งด่วนตามนโยบายของรัฐบาล ซึ่งหมู่บ้านหนองสองห้อง หมู่ที่ 13 ตำบลวังกะทะ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ได้จัดตั้งกองทุนแล้ว เมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2544 โดยมีสมาชิกทั้งหมด 75 คน จากประชากรในหมู่บ้าน 317 คน หรือ 82 ครัวเรือน และได้ปล่อยกู้แล้วสามงวด รวมผู้กู้ 61 ราย เป็นเงิน 872,000 บาท ดอกเบี้ยเงินกู้ ร้อยละ 6 บาทต่อปี ส่วนใหญ่กู้ไปลงทุนเพิ่ม อาชีพหลักของผู้กู้คือเกษตรกรรม (ทำสวนมะม่วง) ในการกู้เงินกองทุนหมู่บ้านหนองสองห้องจะมีคณะกรรมการเป็นผู้พิจารณาโครงการและอนุมัติให้กู้ตามความเหมาะสม ซึ่งคณะกรรมการกองทุนของหมู่บ้านหนองสองห้องมีจำนวน 9 คน ในการบริหารและจัดการกองทุน ปัจจัยด้านบวกที่ส่งผลให้กองทุนหมู่บ้านหนองสองห้องบรรลุเป้าหมายได้แก่ ลักษณะความเป็นอยู่แบบเครือญาติกันทั้งหมู่บ้าน ซึ่งก่อให้เกิดความรักใคร่ปรองดองทุกครอบครัว มีอาชีพ มีรายได้ที่เลี้ยงครอบครัวได้อย่างพอเพียง ส่วนปัจจัยด้านลบที่ขัดขวางการบรรลุเป้าหมายของกองทุนหมู่บ้านหนองสองห้อง ได้แก่ หนี้สินเดิมของชาวบ้านก่อนที่จะมีกองทุนเงินล้านเข้ามา เช่น หนี้ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) และหนี้รายทุนนอกระบบโดยเฉพาะหนี้สินเดิมของสมาชิกผู้กู้เงินกองทุน ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้าน คือ ควรมีการให้ความรู้แก่คณะกรรมการกองทุน โดยเฉพาะในเรื่องของการจัดทำบัญชี เพื่อการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านจะได้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ

ปีการศึกษา 2544

ลายมือชื่อนักศึกษา.....ศิริพร จันทร

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

ลายมือชื่ออาจารย์ร่วมปรึกษา.....

## กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์นี้สำเร็จล่วงด้วยดี ผู้ประเมินขอกราบขอบพระคุณ คณาจารย์ ผู้นำชุมชน และ  
กลุ่มบุคคลต่าง ๆ ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ ช่วยเหลืออย่างดี ทั้งในด้านวิชาการ และด้านการ  
ดำเนินงานประเมิน ดังนี้

อาจารย์ ดร. ทวีศักดิ์ ศิลกุล และอาจารย์พงษ์ศมิตร โพธิ์กลาง อาจารย์ที่ปรึกษา  
อาจารย์ ดร.พัฒนา กิตติอาษา และคณาจารย์ประจำสาขาวิชาศึกษาทั่วไป สำนักวิชา  
เทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ที่ให้คำแนะนำปรึกษาทางด้านวิชาการ  
พัฒนาการอำเภอและปลัดอบต. ที่ให้คำปรึกษาด้านการปฏิบัติงานในพื้นที่  
นายอำเภอ ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน ประธานกองทุนหมู่บ้านและคณะกรรมการกองทุนที่  
ให้ข้อมูล และอำนวยความสะดวก และขอขอบคุณชาวบ้านซับพลูที่ให้ความร่วมมือในการ  
ตอบคำถามต่าง ๆ

ท้ายนี้ขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา ที่ให้การเลี้ยงดูอบรมส่งเสริมการศึกษาเป็นอย่างดี  
ตลอดมา จนทำให้ผู้ประเมินประสบความสำเร็จในชีวิต

ศิริพร จันทร์

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

## สารบัญ

	หน้า
หน้าอำนวยการ ..... ก	ก
บทคัดย่อ ..... ข	ข
กิตติกรรมประกาศ ..... ค	ค
สารบัญ ..... ง	ง
สารบัญแผนภาพ ..... ช	ช
สารบัญตาราง ..... ซ	ซ
<b>บทที่ 1 บทนำ</b>	
1. หลักการและเหตุผล ..... 1	1
2. วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ ..... 2	2
3. กรอบแนวคิดทางทฤษฎี ..... 2	2
4. วิธีดำเนินการ ..... 3	3
5. ผลที่คาดว่าจะได้รับการประเมินโครงการ ..... 3	3
<b>บทที่ 2 เอกสารที่เกี่ยวข้อง</b>	
1. นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ..... 4	4
2. ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ..... 5	5
3. หลักเกณฑ์และแนวทางปฏิบัติในกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ..... 6	6
4. หลักการประเมินโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารและจัดการ กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ..... 9	9
5. เอกสารหลักวิชาอื่น ๆ ..... 12	12
<b>บทที่ 3 วิธีดำเนินการประเมินโครงการ</b>	
1. วิธีการประเมินโครงการ ..... 18	18
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ..... 18	18
3. เครื่องมือการประเมินโครงการ ..... 19	19
4. ตัวแปรที่ใช้ชี้วัดในการประเมินโครงการ ..... 20	20

	หน้า
5. การเก็บรวบรวมข้อมูล .....	22
6. การวิเคราะห์ข้อมูล .....	22
7. การนำเสนอผลการวิเคราะห์ .....	23
<b>บทที่ 4 ผลการติดตามประเมินโครงการ</b>	
1. ผลการประเมินบริบทชุมชน .....	24
2. ผลการประเมินโครงการ โดยภาพรวม .....	35
3. ผลการประเมินเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้ .....	47
4. ผลอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นจากโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง .....	49
5. สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการทำสารนิพนธ์ .....	49
<b>บทที่ 5 สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ</b>	
1. วัตถุประสงค์ของการประเมิน โครงการ .....	51
2. วิธีดำเนินการ .....	51
3. ผลการดำเนินการ .....	52
4. อภิปรายผล .....	55
5. ข้อเสนอแนะ .....	56
<b>บรรณานุกรม .....</b>	<b>59</b>
<b>ภาคผนวก .....</b>	<b>60</b>
ก. แบบรายงาน บร.1 – บร.12	
ข. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๔	
ค. ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๔๕	
ง. แบบติดตามสังเกตการณ์เลือกตั้งคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	
จ. ระเบียบข้อบังคับกองทุนหมู่บ้านหนองสองห้อง	
ฉ. ระเบียบข้อบังคับกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านหนองสองห้อง	

ข. แบบคำขอผู้เงินกองทุนหมู่บ้านหนองสองห้อง

ซ. แผนที่แสดงอาณาเขตของตำบลวังกะทะ และแผนที่หมู่บ้านหนองสองห้อง



## สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่

หน้า

1. ความคิดพื้นฐานการประเมินของ สตีฟเฟิลบีม ..... 11





## สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1. การประเมินหน่วยระบบ A และ B .....	18
2. ตัวชี้วัดหน่วยระบบ A และ B .....	20
3. สัดส่วนรายได้ของประชากรในประเทศที่มีรายได้ต่ำและปานกลาง .....	24
4. มูลค่าการค้าของประเทศไทย ปี พ.ศ. 2530-2539 .....	28
5. แสดงจำนวนประชากรแยกตามอายุ .....	32
6. แสดงจำนวนครอบครัวที่มีที่ดินเป็นของตนเอง .....	33
7. แสดงจำนวนแหล่งน้ำและการใช้น้ำ .....	33
8. รายชื่อคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านหนองสองห้อง ผู้ทรงคุณวุฒิและ ที่ปรึกษา .....	36
9. แสดงจำนวนผู้ที่ได้กู้เงินแยกตามประเภทกิจกรรม .....	41
10. แสดงจำนวนเงินกู้ตามประเภทกิจกรรม .....	41
11. แสดงอาชีพของผู้กู้เงินกองทุนหมู่บ้าน .....	43
13. แสดงเทคนิควิธีการทำสวนมะม่วง ของผู้กู้ .....	47
14. แสดงเทคนิควิธีการเลี้ยง ไก่เนื้อและควายของผู้กู้ .....	48
15. แสดงเทคนิควิธีการค้าขายของผู้กู้ .....	48

# บทที่ 1

## บทนำ

### 1. หลักการและเหตุผล

การจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็น โครงการหลักและเร่งด่วนตามนโยบายของรัฐบาล โดยมีปรัชญาในการสร้างจิตสำนึกความเป็นอยู่ของชุมชนและท้องถิ่น โดยชุมชนเป็นผู้กำหนดอนาคตและจัดการหมู่บ้านและชุมชนให้เป็นคุณค่าและภูมิปัญญาของตนเอง มีการเกื้อกูลผู้ด้อยโอกาสในหมู่บ้านและชุมชน เป็นมาตรการหนึ่งในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจและสังคมอย่างเป็นรูปธรรมให้ได้ผลที่ชัดเจนและรวดเร็ว ด้วยมั่นใจว่าจะช่วยลดความยากจนและนำไปสู่การสร้างงานสร้างรายได้ให้แก่ประชาชน และเพื่อให้ท้องถิ่นมีขีดความสามารถในการจัดระบบและบริหารจัดการจัดการเงินกองทุนของตนเอง เพื่อสร้างศักยภาพในการเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองสู่การพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน เป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจฐานรากของประเทศ เป็นเศรษฐกิจที่ใช้ความรู้เป็นพื้นฐานของการหารายได้ประชาชนทั่วประเทศจะมีสภาพชีวิตเศรษฐกิจสังคมที่ดี และเป็นไปตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง

เพื่อให้ นโยบายของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองบรรลุเป้าหมายรัฐบาล ได้อนุมัติงบประมาณให้ดำเนินการหลายโครงการ คือ โครงการอบรมคณะกรรมการหมู่บ้าน และ โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ซึ่งหมู่บ้านหนองสองห้อง หมู่ที่ 13 ตำบลวังกะทะ อำเภอบ้านคา จังหวัดนครราชสีมา ได้จัดตั้งกองทุนแล้วเสร็จและได้รับอนุมัติให้ตั้งกองทุนพร้อมกับจัดสรร โอนเงินเข้ากองทุนหมู่บ้านแล้ว เพื่อที่จะให้ทราบว่าโครงการกองทุนหมู่บ้านนี้บรรลุวัตถุประสงค์มากน้อยเพียงใด จึงมีการประเมินและทำสารนิพนธ์ในฐานะที่เป็นนักศึกษาบัณฑิตกองทุนหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาการจัดการและประเมินโครงการ ในโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ได้ปฏิบัติงานในพื้นที่หมู่บ้านหนองสองห้อง มาระยะหนึ่งแล้ว จึงรับผิดชอบในการประเมินและเรียบเรียงเป็นสารนิพนธ์ (substantive report) ฉบับนี้

## 2. วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

2.1 เพื่อทราบกระบวนการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ว่าบรรลุเป้าหมายมากน้อยเพียงใด

2.2 เพื่อทราบว่าปัจจัยด้านบวกและปัจจัยด้านลบที่ส่งเสริมและขัดขวางการบรรลุเป้าหมายของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

2.3 เพื่อให้กระบวนการทำสารนิพนธ์เป็นกระบวนการสร้างเครือข่ายองค์กร เพื่อการเรียนรู้ซึ่งมีความเชื่อมโยงระหว่างกันภายในชุมชนท้องถิ่นระดับหมู่บ้าน ตำบล และระดับประเทศ

2.4 เพื่อให้ได้ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน ในทัศนะของประชาชนในพื้นที่เป้าหมาย และเพื่อทราบข้อมูลระดับความเข้มแข็งของชุมชนตามตัวชี้วัดที่ทางกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองกำหนด

## 3. กรอบแนวคิดทางทฤษฎี

แนวคิดที่ใช้ในการประเมิน โครงการกองทุนหมู่บ้านนี้ คือ ต้นแบบทางความคิดเชิงระบบที่เรียกว่า “ซิฟฟ์โมเดล” (CIPP Model) ซึ่งเป็นแนวคิดตามรูปแบบการประเมินของ สต๊ฟเฟิลบีม (Stufflebam) ซึ่งมีอักษรย่อที่มีความหมายดังนี้

C	ย่อมาจาก	Content	คือ บริบทรายบุคคลและหมู่บ้าน
I	ย่อมาจาก	Input	คือ ปัจจัยนำเข้า
P	ย่อมาจาก	Process	คือ กระบวนการ
P	ย่อมาจาก	Product	คือ ผลผลิต

ซึ่งรูปแบบของ ซิฟฟ์โมเดล (CIPP Model) นี้ สต๊ฟเฟิลบีม ได้กำหนดประเด็นการประเมินออกเป็น 4 ประเภท คือ

3.1 การประเมินสถานะแวดล้อม (Context Evaluation : C) เป็นการประเมินก่อนการประเมินโครงการ เพื่อพิจารณาหลักการและเหตุผล ความจำเป็นที่โครงการดำเนินโครงการประเด็นปัญหา และความเหมาะสมของเป้าหมายโครงการ

3.2 การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation : I) เป็นการประเมินเพื่อพิจารณาความเหมาะสมของความพอเพียงของทรัพยากร อาทิ จำนวนคน งบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์รวมทั้งเทคโนโลยีและแผนการของการดำเนินโครงการ

3.3 การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation : P) เป็นการประเมินเพื่อหาข้อบกพร่องของการดำเนินการที่ใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนา แก้ไข ปรับปรุง ให้การดำเนินการในช่วงต่อไปมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยมีการบันทึกไว้เป็นหลักฐานทุกขั้นตอน

3.4 การประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้น (Product Evaluation : P ) เป็นการประเมินเพื่อเปรียบเทียบผลผลิตที่เกิดขึ้นกับจุดประสงค์ของโครงการ รวมทั้งพิจารณาในประเด็นของการยุบ เลิก ขยาย หรือการปรับเปลี่ยนโครงการ

#### 4. วิธีการดำเนินการ

4.1 ศึกษาเป้าหมาย สภาพการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านหนองสองห้อง หมู่ที่13 ตำบลวังกะทะ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

4.2 ใช้ชีพีโมเดล (CIPP Model) วิเคราะห์กองทุนหมู่บ้าน และกำหนดตัวงชี้ ตลอดจนตัวแบ่งที่จะทำการเก็บข้อมูล

4.3 เก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้ บร. และจากการสำรวจเพิ่มเติม การปฏิบัติงานในพื้นที่และแหล่งข้อมูลจากส่วนราชการและเอกชน

4.4 การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลที่ได้จากหมู่บ้านหนองสองห้องนี้จะเป็นทั้งข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์จะใช้แนวความคิดรูปแบบ ชีพีโมเดล (Cipp model) เป็นหลักการวิเคราะห์

4.5 สรุปข้อมูลที่ได้และเรียบเรียงประเด็นที่ต้องเขียน

4.6 ลงมือเขียน บทที่ 1,2,3,4,5 บรรณานุกรม และภาคผนวก

#### 5. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

5.1 ได้ทราบและมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานและกระบวนการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

5.2 ได้ทราบและมีความรู้ความเข้าใจปัจจัยต่าง ๆ ที่เป็นอุปสรรคและสนับสนุนการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

5.3 ได้ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของการบริหารและพัฒนาเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองและแนวทางวัดความสำเร็จในโครงการพัฒนาต่าง ๆ ระดับหมู่บ้านและชุมชน

5.4 ได้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการศึกษาที่มีระเบียบวิธีอันจะนำไปสู่การวิเคราะห์ปัญหาต่าง ๆ อย่างเป็นระบบได้

## บทที่ 2

### เอกสารที่เกี่ยวข้อง

ตามที่นโยบายเร่งด่วนในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน เพื่อจัดสรรให้หมู่บ้านละ 1 ล้านบาท นั้นในแต่ละหมู่บ้านจะต้องจัดทำระเบียบข้อบังคับขึ้นมา และทำการศึกษาเกี่ยวกับระเบียบในการจัดตั้งกองทุน เพื่อให้เป็นไปตามนโยบายของรัฐบาล ซึ่งได้ทำการศึกษาในเรื่องต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

#### 1. นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

##### 1.1 นโยบาย

กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นนโยบายของรัฐบาลซึ่งมี พ.ต.ท.ดร. ทักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี เพื่อเป็นการเสริม สร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้านและชุมชนเมือง ในด้านการเรียนรู้ การสร้างและพัฒนาความคิดริเริ่ม และการแก้ไขปัญหาและเสริมสร้าง ศักยภาพ ทั้งด้านเศรษฐกิจ และสังคมของประชากรในหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยรัฐบาลจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กองทุนละ 1 ล้านบาท พร้อมเสริมสร้างและพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนเมือง ให้มีขีดความสามารถในการจัดระบบบริหารจัดการการเงินกองทุนหมุนเวียน ในหมู่บ้านและชุมชนเมืองกันเอง (สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, 2544)

##### 1.2 ปรัชญาของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

- 1.2.1 เสริมสร้างสำนึกความเป็นชุมชน
- 1.2.2 ชุมชนเป็นผู้กำหนดอนาคตและจัดการหมู่บ้านและชุมชนด้วยคุณค่าและภูมิปัญญาของตนเอง
- 1.2.3 เกื้อกูลประโยชน์ต่อผู้ด้อยโอกาสในหมู่บ้านและชุมชน
- 1.2.4 เชื่อมโยงกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างชุมชน ราชการ เอกชน และประชาสังคม
- 1.2.5 กระจายอำนาจให้ท้องถิ่น และพัฒนาประชาธิปไตยพื้นฐาน

##### 1.3 หลักการ

- 1.3.1 ความพร้อม ความสนใจ และการมีส่วนร่วมของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง

1.3.2 ความพร้อมของคณะกรรมการกองทุน ที่เน้นความพร้อมของบุคคลและประสบการณ์ในการบริหารจัดการกองทุน

1.3.3 ความพร้อมของระบบการตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงานของคณะกรรมการกองทุนโดยสมาชิก

1.3.4 ความพร้อมของการบริหารจัดการ ที่สอดคล้องและเกื้อกูลกัน ระหว่างกองทุนหมู่บ้านหรือชุมชนเมืองกับกองทุนอื่น ๆ ที่หน่วยงานราชการจัดตั้งขึ้นในหมู่บ้านหรือชุมชน

1.3.5 การติดตามและประเมินผล โดยมีตัวชี้วัดประสิทธิภาพของกองทุนทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการพึ่งพาตนเอง เพื่อความโปร่งใส มีประสิทธิภาพ (ศูนย์ประสานงานคณะอนุกรรมการสนับสนุนและติดตามการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านระดับอำเภอ, 2544)

#### 1.4 วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

1.4.1 เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้าน และชุมชนเมืองสำหรับการลงทุนเพื่อการพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้หรือเพิ่มรายได้ การลดรายจ่าย การบรรเทาเหตุฉุกเฉิน และความจำเป็นเร่งด่วน และสำหรับการนำไปสู่การสร้างกองทุนสวัสดิภาพที่ดีแก่ประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชน

1.4.2 ส่งเสริมและพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้มีขีดความสามารถในการจัดระบบและบริหารจัดการเงินทุนของตนเอง

1.4.3 เสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้านและชุมชนเมืองในการเรียนรู้การสร้างและพัฒนาความคิดริเริ่ม เพื่อแก้ไขปัญหาและเสริมสร้างศักยภาพและส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียง ในหมู่บ้านและชุมชนเมือง

1.4.4 กระตุ้นเศรษฐกิจในระดับฐานรากของประเทศรวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในอนาคต

1.4.5 เสริมสร้างศักยภาพ และความเข้มแข็งทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง (ศูนย์ประสานงานคณะอนุกรรมการสนับสนุนและติดตามการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านระดับอำเภอ 2544)

## 2. ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองมีระเบียบที่เกี่ยวข้องดังนี้

2.1 ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 ประกอบไปด้วย 2 หมวด คือ

หมวด 1 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

หมวด 2 สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

(สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, 2544)

2.2 ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544

เพื่อให้การบริหารจัดการหมู่บ้านหนองสองห้อง ซึ่งก่อตั้งขึ้นเพื่อส่งเสริมและสร้างนิสัยการออกกำลังกายและดูแลสุขภาพ และเป็นไปด้วยความคล่องตัว มีประสิทธิภาพ รวมทั้งเอื้อประโยชน์ต่อสมาชิกโดย จึงสมควรกำหนดระเบียบเกี่ยวกับการดำเนินงานของ กองทุนหมู่บ้านหนองสองห้องไว้ดังนี้

ระเบียบนี้เรียกว่า "ระเบียบกองทุนหมู่บ้านหนองสองห้อง"

ที่ตั้งกองทุน ที่ทำการผู้ใหญ่บ้านหมู่ 13 ต.วังกะทะ อ.ป่าช่อง จ.นครราชสีมา รหัส 30130

ระเบียบนี้ใช้บังคับตั้งแต่ประชุมเป็นต้นมา

(หมู่บ้านหนองสองห้อง, 2544)

### 3. หลักเกณฑ์และแนวทางปฏิบัติในกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

#### 3.1 แบบติดตามสังเกตการคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

เป็นกระบวนการคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองซึ่งจะต้องเป็นไปตาม ระเบียบคณะกรรมการว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.2544 ที่ว่า

3.1.1 จำนวนครัวเรือนที่เข้าร่วมประชุม จะต้องมิครัวเรือนตาม โฉนดของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด

3.1.2 การเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ให้เป็นไปตามมติที่ประชุม โดยคุณสมบัติของคณะกรรมการกองทุนตามระเบียบคณะกรรมการว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.2544

(ศูนย์ประสานงานคณะกรรมการสนับสนุนและติดตามการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านระดับอำเภอ, 2544)

### 3.2 แบบจำลองขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

แบบประเมินความพร้อมกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองจัดทำขึ้น เพื่อให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ได้ประเมินความพร้อมในด้านต่าง ๆ ของหมู่บ้านและชุมชน รวมทั้งให้ข้อมูลรายละเอียดความเป็นจริง สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติใช้ในการกำหนดนโยบาย และแนวทางในการพัฒนากองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ให้มีความเจริญก้าวหน้า ทั้งในด้านเศรษฐกิจและสังคมต่อไป ซึ่งหมู่บ้านและชุมชนเมืองจะต้องมีความพร้อมในด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

3.2.1 การสร้างจิตสำนึกและกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน ต้องช่วยกันบริหารจัดการ โดยประชาชนเพื่อประชาชนของหมู่บ้านและชุมชนเมือง ร่วมกันดำเนินการเริ่มจากการรับรู้ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมติดตามตรวจสอบ ร่วมรับผลประโยชน์ตลอดจนร่วมสร้างกองทุนไปสู่ความยั่งยืนต่อไป

3.2.2 เลือกสรรคนดีเป็นคณะกรรมการกองทุน ทุกคนต้องพร้อมที่จะร่วมกัน กำหนดวิธีการและดำเนินการเลือกกันเอง และตามช่วงระยะเวลาที่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองกำหนด เลือกคนดี มีความรู้ ประสิทธิภาพ

3.2.3 ความพร้อมในการจัดระเบียบข้อบังคับ เมื่อดำเนินการด้านการเลือกคณะกรรมการกองทุนแล้วคณะกรรมการกองทุนและประชาชนร่วมกันจัดทำระเบียบข้อบังคับ หลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับการบริหาร โดยความเห็นชอบ

3.2.4 การจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เมื่อจัดทำระเบียบข้อบังคับ หลักเกณฑ์และวิธีการบริหารจัดการกองทุนแล้ว คณะกรรมการกองทุนและสมาชิกจะต้องร่วมกัน ดำเนินการตามกติกาที่วางไว้ เช่น การรับสมาชิก การระดมทุน การจัดทำบัญชี การจัดระบบตรวจสอบ การมอบหมายภารกิจ และความรับผิดชอบของคณะกรรมการและอื่น ๆ ต้องพร้อมในการจัดตั้งกองทุน

3.2.5 การขอรับการจัดสรรเงินจากรัฐบาล เมื่อกองทุนได้ดำเนินการจัดตั้งกองทุนเรียบร้อยแล้วต้องมีความพร้อมในการขอรับการจัดสรรเงินจากคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ โดยมีการขอขึ้นทะเบียนกองทุนพร้อมกับเอกสารที่เกี่ยวข้องและมีการเปิดบัญชีกับธนาคารเพื่อรับการจัดสรรเงินจากรัฐบาลต่อไป

(สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, 2544)



### 3.3 การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านหนองสองห้อง

3.3.1 สมาชิกที่ประสงค์จะขอเงินจากกองทุนหมู่บ้านจะต้องจัดทำคำขอกู้โดยระบุวัตถุประสงค์ในการกู้ยืมอย่างชัดเจน โดยให้ยื่นคำขอกู้ดังกล่าวต่อ คณะกรรมการกองทุนให้คณะกรรมการกองทุนพิจารณาเงินกู้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กองทุนกำหนด

3.3.2 คณะกรรมการกองทุนมีอำนาจในการอนุมัติเงินกู้รายหนึ่งไม่เกินจำนวนสองหมื่นบาท ในกรณีคณะกรรมการกองทุนมีมติเห็นควรอนุมัติเงินกู้อย่างใดเกินกว่าจำนวนที่กำหนดไว้ ให้คณะกรรมการกองทุนเรียกประชุมสมาชิกเพื่อให้สมาชิกพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดต่อไป แต่ทั้งนี้การอนุมัติเงินกู้รายหนึ่งต้องไม่เกินจำนวนห้าหมื่นบาท การอนุมัติเงินกู้ฉุกเฉิน ให้คณะกรรมการพิจารณาตามความเหมาะสม และจำเป็น

3.3.3 ในกรณีที่คณะกรรมการกองทุนมีมติอนุมัติเงินกู้ยืมตามคำขอทั้งหมดหรือบางส่วน บันทึกความเห็นในแบบคำขอกู้ยืมเงิน พร้อมทั้งส่งสำเนาแบบคำขอกู้ยืมเงินตลอดจนเงื่อนไขและรายละเอียดในการอนุมัติเงินกู้ แจ้งให้ผู้ขอกู้และธนาคารรับทราบโดยเร็ว ให้คณะกรรมการกองทุนแต่งตั้งผู้แทนกรรมการกองทุนอย่างน้อยสองคน เป็นผู้แทนคณะกรรมการกองทุนในการทำสัญญากู้ยืมเงินกับผู้ขอกู้ที่ได้รับอนุมัติเงินกู้ให้ผู้ขอกู้ที่ได้รับอนุมัติเงินกู้ เปิดบัญชีออมทรัพย์กับธนาคาร และแจ้งหมายเลขบัญชีออมทรัพย์ให้คณะกรรมการกองทุนรับทราบโดยเร็ว การโอนเงินเข้าบัญชีผู้กู้ ธนาคารเป็นผู้ทำหน้าที่โอนเงินเข้าบัญชีผู้กู้ที่ผ่านการพิจารณาอนุมัติจากคณะกรรมการกองทุนตามคำสั่งและเงื่อนไขของคณะกรรมการกองทุน

3.3.4 คณะกรรมการกองทุนอาจเรียกหลักประกันเงินกู้ ไม่ว่าจะส่วนบุคคลหรือทรัพย์สินตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กองทุนกำหนด

3.3.5 ให้คณะกรรมการกองทุน กำหนดอัตราดอกเบี้ยหรือค่าตอบแทนเงินฝากและเงินกู้เป็นอัตราที่แน่นอนตามความเห็นชอบจากที่ประชุมสมาชิก โดยคำนึงถึงจารีตประเพณีและสภาพเศรษฐกิจและสังคมในหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นหลัก และปิดประกาศอัตราดอกเบี้ยหรือค่าตอบแทนดังกล่าวอย่างเปิดเผย

3.3.6 การกำหนดระยะเวลาชำระคืนเงินกู้ให้คณะกรรมการกองทุนพิจารณาตามความเหมาะสมแห่งสัญญาเงินกู้แต่ละราย การชำระคืนเงินต้นพร้อมดอกเบี้ย หรือค่าตอบแทนให้ผู้กู้ชำระให้แล้วเสร็จสิ้นภายในกำหนดระยะเวลาไม่เกินหนึ่งปี นับแต่วันที่ทำสัญญา

3.3.7 ในกรณีที่ผู้กู้ผิดสัญญาไม่ชำระคืนเงินกู้ พร้อมดอกเบี้ยหรือค่าตอบแทนตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในสัญญากู้ยืมเงิน ให้ผู้กู้เสียเบี้ยปรับตามจำนวนที่ระเบียบ หรือข้อบังคับที่กองทุนกำหนด เว้นแต่ผู้กู้ได้รับอนุญาตให้ผ่อนผันการชำระหนี้ (สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, 2544)

### 3.4 การวิเคราะห์โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

จากกระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคมในปัจจุบัน เป็นไปอย่างรวดเร็วในขอบเขตอย่างกว้างขวางของสังคมไทยทั้งในระดับชาติ และระดับท้องถิ่นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ การพัฒนาบุคลากรในส่วนที่จะทำหน้าที่เป็นมันสมองของท้องถิ่นให้มีความรู้ความสามารถในอันที่จะรับมือการเปลี่ยนแปลง จึงเป็นปมเงื่อนสำคัญของการพัฒนา ซึ่งจะนำไปสู่การสร้างฐานความรู้ ให้แก่ส่วนที่จะดำเนินต่อไปของสังคมได้ เพื่อรับรองการพัฒนาในระดับภูมิภาคอย่างเป็นระบบ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตทางการเกษตร

วัตถุประสงค์โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

3.4.1 มีความรู้ความสามารถในการวางแผนจัดการ โครงการและประยุกต์ความรู้สู่ท้องถิ่น ได้อย่างเหมาะสมและอย่างมีประสิทธิภาพ

3.4.2 มีความรู้ความสามารถในการวิจัย ติดตามประเมินผลโครงการ และใช้ประโยชน์จากการประเมินผลเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น

3.4.3 มีจิตสำนึกการมีส่วนร่วม ในการแก้ปัญหาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น ให้เกิดความเข้มแข็ง

(มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี, 2544)

### 3.5 บทบาทหน้าที่ของนักศึกษา

3.5.1 ศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตการจัดการและประเมิน โครงการ

3.5.2 ประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง 1 กองทุน

3.5.3 ส่งเสริมกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง 1 กองทุนให้มีประสิทธิภาพ

## 4. หลักการประเมินโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

### 4.1 หลักการประเมินโครงการตามรูปแบบการประเมินแบบชีพพีโมเดล

รูปแบบการประเมินโครงการแบบชีพพีโมเดล เป็นแนวคิดทฤษฎีที่เรียกว่า ทฤษฎีระบบ ซึ่ง กิปสันและคณะ (อ้างใน สำนักงานมาตรฐานการศึกษา สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ กระทรวงศึกษาธิการ และ สำนักงานมาตรฐานอุดมศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย, 2545) กล่าวว่า การประเมินประสิทธิภาพการบริหารจัดการที่เหมาะสมที่สุดคือ การใช้แนวคิดทฤษฎีระบบ เป็นตัวแบบและเครื่องมือในการวิเคราะห์ แนวคิดทฤษฎีระบบ เป็นตัวแบบที่เหมาะสมในการประเมินโครงการ

เพราะเป็นการศึกษา และมองภาพชุมชนท้องถิ่นอย่างองค์รวมและเป็นระบบ ซึ่งประกอบด้วย หน่วยขององค์กร หรือหน่วยเปลี่ยนแปลง นั่นคือชุมชนท้องถิ่นนั่นเอง หน่วยปัจจัยนำเข้า หน่วยนำออกผลผลิต และหน่วยผู้ใช้ผลผลิต (สำนักงานมาตรฐานการศึกษา สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ กระทรวงศึกษาธิการ และ สำนักงานมาตรฐานอุดมศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย, 2545)

การประเมินโครงการตามรูปแบบซิปปโมเดล (CIPP Model) ได้กำหนดประเด็นที่ประเมิน ตามหลักการทฤษฎีระบบ ออกเป็น 4 ประเด็น ดังต่อไปนี้

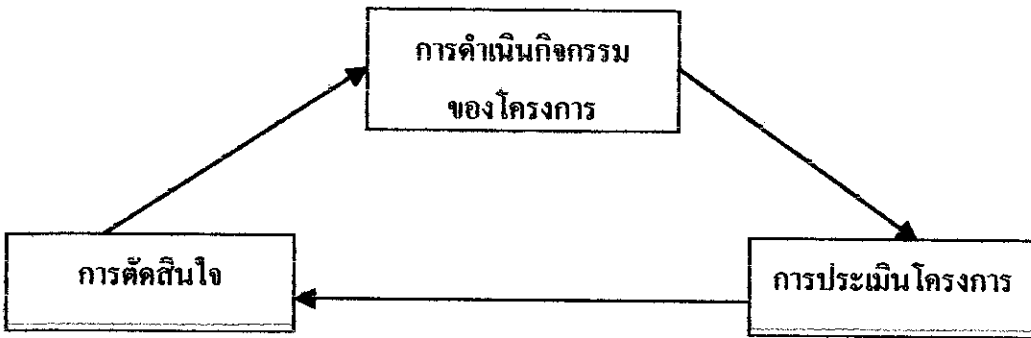
4.1.1 การประเมินบริบทหรือสภาวะแวดล้อม (Context Evaluation) ซึ่งสภาวะแวดล้อมเป็นปัจจัยหนึ่งที่จะช่วยให้การคาดการณ์ถึงผลการดำเนินโครงการ

4.1.2 การประเมินตัวป้อนเข้า (Input Evaluation) คือความสอดคล้องของปัจจัยภายใน ปัจจัยภายนอกกับวัตถุประสงค์โครงการ ที่มีต่อความสำเร็จของโครงการ เช่น นโยบาย เป้าหมาย ของรัฐที่เกี่ยวกับกองทุน ระเบียบของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ศักยภาพชุมชน ความเข้มแข็งของผู้นำ เป็นต้น

4.1.3 การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เช่น กระบวนการช่วยเหลือการตั้งกองทุน และการจัดทำระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กระบวนการได้มาซึ่งกรรมการกองทุน และระเบียบกองทุนหมู่บ้าน ศึกษากระบวนการกฎเกณฑ์การพิจารณาอนุมัติเห็นชอบให้จัดตั้งกองทุนหมู่บ้านของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านระดับอำเภอและจังหวัด เป็นต้น

4.1.4 การประเมินผลที่เกิดจากโครงการ (Product Evaluation) ซึ่งผล (Out) ผลกระทบ (Effects) ผลทางอ้อม (Impacts) ต่างก็มีความสำคัญต่อการประเมินโครงการ เช่น ศึกษาผลการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านด้านความสามารถในการปล่อยกู้และการคืนเงินกู้ของสมาชิกที่กู้เงิน ศึกษาผลการนำเงินกู้จากกองทุนไปดำเนินกิจกรรมประกอบอาชีพของสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน ว่าประสบผลสำเร็จ ถ้าไร มีรายได้เพิ่มหรือขาดทุนอย่างไร เป็นต้น (มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี, 2544)

ศัพท์เพิ่มบิม กล่าวว่ “ การประเมินเป็นกระบวนการของการระบุหรือกำหนดข้อมูลที่ต้องการรวมทั้งการดำเนินการเก็บรวบรวม ข้อมูลและนำข้อมูลมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ให้เกิดสารสนเทศที่มีประโยชน์เพื่อนำเสนอสำหรับใช้เป็นทางเลือกในการตัดสินใจ” โดยมีแนวความคิดพื้นฐาน คือ



แผนภาพที่ 1 ความคิดพื้นฐานการประเมินของ สตีฟเฟิลบีม

สตีฟเฟิลบีม ได้จำแนกขั้นตอนการประเมินเป็น 3 ขั้นตอน คือ

ขั้นที่ 1 กำหนด หรือระบุข้อมูลที่ต้องการ

ขั้นที่ 2 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นที่ 3 วิเคราะห์และจัดการสารสนเทศเพื่อนำเสนอผู้บริหาร

ที่มา: หนังสือชุดวิชาการประเมินเพื่อพัฒนา หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตการจัดการจัดการและการประเมินโครงการตาม โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารและจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง พ.ศ.2544, หน้า 90

นอกจากนี้ได้นำเสนอประเภทของการตัดสินใจที่สอดคล้องกับประเด็นที่ประเมิน ดังนี้

1) การตัดสินใจเพื่อการวางแผน ( Planing Decisions ) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากการประเมินสภาพแวดล้อมที่ได้นำไปใช้ โดยการกำหนดจุดประสงค์ของโครงการให้สอดคล้องกับแผนการดำเนินการ

2) การตัดสินใจเพื่อกำหนดโครงสร้างของโครงการ (Structuing Decision ) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากปัจจัยเบื้องต้น ที่ได้นำไปใช้ในการกำหนดโครงสร้างของแผนงาน และขั้นตอนของการดำเนินการของโครงการ

3) การตัดสินใจเพื่อนำโครงการ ไปปฏิบัติ ( Implementing Decision ) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากการประเมินกระบวนการ เพื่อพิจารณาควบคุมการดำเนินการให้เป็นไปตามแผนและปรับปรุงแก้ไขการดำเนินการให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด

4) การตัดสินใจเพื่อทบทวนโครงการ ( Recycling Decision ) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากการประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้น เพื่อพิจารณาการยุติ ถัดเล็ก หรือปรับขยายโครงการที่จะนำไปใช้ในโอกาสต่อไป

## 5. เอกสารหลักวิชาอื่น ๆ

### 5.1 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา

การมีส่วนร่วม คือ การที่ประชาชนหรือชุมชนสามารถเข้าไปมีส่วนในการตัดสินใจ ในการกำหนดนโยบายพัฒนาท้องถิ่น อันเป็นกระบวนการขั้นต้นของการวางแผนในการพัฒนาท้องถิ่นที่เป็นที่อยู่อาศัยในการดำรงชีวิตของคน นอกจากนั้นหลังจากที่ได้กำหนดวัตถุประสงค์และแผนงานร่วมกัน และปฏิบัติตามแผนงานของโครงการดังกล่าวร่วมกันแล้ว ยังมีส่วนร่วมในการรับประโยชน์จากการบริการรวมทั้งมีส่วนในการควบคุมประเมินผลโครงการต่าง ๆ ของท้องถิ่น ซึ่งอาจเป็นไปได้โดยตรง คือ ได้เข้ามีส่วนร่วมด้วยตนเอง

การมีส่วนร่วมในลักษณะที่เป็นกระบวนการของการพัฒนา โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการตั้งแต่เริ่มจนถึงสุดโครงการ ได้แก่การร่วมกันค้นหาปัญหา การวางแผนการตัดสินใจ การระดมทรัพยากรและเทคโนโลยีท้องถิ่นการบริหารการจัดการ การติดตามประเมินผล รวมทั้งการรับผลประโยชน์ที่เกิดจากโครงการ โดยโครงการพัฒนาดังกล่าวจะต้องมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชน

#### ปัญหาในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา

- 1) ประชาชนไม่ค่อยสนใจเข้าร่วมประชุม หรือไม่เห็นความสำคัญในการเข้าร่วมประชุม และออกความคิดเห็น
- 2) ประชาชนเมื่อหมายต่อการมีการจัดประชุมขึ้นบ่อย ๆ เพราะประชาชนบางรายอาจมี ธุระหรือต้องไปทำงาน
- 3) ประชาชนส่วนหนึ่งไปทำงานต่างถิ่น ไม่ได้อยู่ในภูมิลำเนาของตนเอง
- 4) ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาแต่ไม่กล้า

#### แนวทางการแก้ไขปัญหา

- 1) สร้างจิตสำนึกในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาให้แก่ประชาชน
- 2) ส่งเสริมให้ประชาชนได้ตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการพัฒนาด้านต่าง ๆ
- 3) กระตุ้นให้ประชาชนได้มีการออกความคิดเห็นในที่ประชุม และช่วยกันสรุปข้อคิดเห็นของประชาชน

## 5.2 ความเข้มแข็งของชุมชน

### 5.2.1 ลักษณะของชุมชนเข้มแข็ง

- 1) สมาชิกชุมชนมีความเชื่อมั่น ในศักยภาพของตนและชุมชนที่จะแก้ไข ปัญหาและพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของตนเอง
- 2) สมาชิกของชุมชนมีจิตสำนึกการพึ่งตนเอง เอื้ออาทร รักและห่วงใยซึ่งกัน และกัน อีกทั้งพร้อมที่จะร่วมกันจัดการกับปัญหาของตนและชุมชน
- 3) สมาชิกชุมชนเลือกกำหนดผู้นำชุมชน ผู้นำการเปลี่ยนแปลง และผู้แทน ชุมชนมีหลากหลายด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง
- 4) มีกระบวนการชุมชนที่มีความเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่องเป็นวิถีของชุมชน ซึ่งขับเคลื่อนโดยผู้นำองค์กรชุมชนในลักษณะเปิดกว้าง โปร่งใสและมีการแสดงความรับผิดชอบที่ สามารถตรวจสอบได้สำหรับสมาชิกทั้งหมด
- 5) สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการประเมินสถานการณ์ของชุมชน กำหนด วิสัยทัศน์ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ดำเนินงาน ติดตามประเมินผลการแก้ปัญหา และการพัฒนาชุม ชนผ่านกระบวนการของชุมชน
- 6) สมาชิกของชุมชนเกิดจากการเรียนรู้ผ่านการเข้าร่วมในกระบวนการของ ชุมชน
- 7) มีแผนของชุมชนที่ประกอบด้วย การพัฒนาทุก ๆ ด้านของชุมชนที่มุ่งการ พึ่งตนเองเอื้อประ โยชน์ต่อสมาชิกชุมชนทุก ๆ คน และหวังผลการพัฒนาที่ยั่งยืน
- 8) การพึ่งความช่วยเหลือจากภายนอก เป็นการพึ่งเพื่อให้ชุมชนมีความ สามารถพึ่งตนเองได้ในที่สุด ไม่ใช้การพึ่งพาตลอดไป
- 9) มีเครือข่ายความร่วมมือกับการพัฒนา อาจเป็นหมู่บ้านชุมชนอื่นๆ ท้อง ถิ่น ภาคราชการองค์กรเอกชน นักธุรกิจ นักวิชาการและอื่น ๆ ในลักษณะที่มีความสัมพันธ์ที่เท่า เทียมกัน

นอกจากนี้ยังสามารถกล่าวถึงลักษณะของชุมชนเข้มแข็งอีก 4 ประการ คือ

- 1) เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้
- 2) เป็นชุมชนที่รู้จักจัดการตนเอง
- 3) เป็นชุมชนที่มีจิตวิญญาณ
- 4) เป็นชุมชนที่มีสันติภาพ

### 5.2.2 ปัญหาความเข้มแข็งของชุมชน

- 1) ประชาชนบางส่วนขาดความสามัคคีกัน มีความคิดเห็นไม่ตรงกันขัดแย้งกันเองภายใน ชุมชน
- 2) ผู้นำชุมชน ขาดความรู้ความเข้าใจในบางเรื่อง
- 3) ชุมชนต้องการความช่วยเหลือจากภายนอกมากเกินไปทำให้ไม่สามารถพึ่งตนเองได้
- 4) สมาชิกในชุมชนไม่มีความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเองที่จะแก้ไขปัญห และพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของตนเองได้

### 5.3 เครือข่ายการเรียนรู้

ในด้านของการเรียนรู้ร่วมกันของชุมชน ได้กำหนดให้มีเครือข่ายการเรียนรู้ ระดับเขต 13 เครือข่ายที่มีจังหวัด 13 จังหวัดเป็นแกนนำของเครือข่าย รวมเครือข่ายของกรุงเทพมหานคร อีก 1 เครือข่าย รวมเป็น 14 เครือข่ายการเรียนรู้สิ่งที่จะต้องมีความเข้าใจในที่นี้คือ การทำงานของเครือข่ายการเรียนรู้ เป็นอย่างไร ชุมชนในจังหวัดต่าง ๆ จะได้รับประโยชน์จากการสร้างเครือข่าย การเรียนรู้ระดับเขตอย่างไร และอะไรคือเรื่องที่น่าสนใจ

#### 5.3.1 หลักการ

แผนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน จะดำเนินการทุกหมู่บ้าน / ชุมชนในระดับท้องถิ่นทั่วประเทศ ให้แนวการฝึกกำลังกันเป็นกลุ่ม และการวางแผนร่วมกับชุมชนท้องถิ่น ระดับฐานล่างที่สุดเป็นหลักดำเนินการงาน การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ระดับเขต เป็นการสร้างกระบวนการเรียนรู้ ไม่ใช่การจัดตั้งองค์กร หรือ โครงสร้างใหม่และจังหวัดแกนนำ ไม่ใช่พื้นที่ทดลองหรือต้นแบบสำหรับการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

#### 5.3.2 วัตถุประสงค์ของการสร้างเครือข่าย

เพื่อส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างชุมชน ในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อเผชิญปัญหาวิกฤต

#### 5.3.3 ประเด็นที่ชุมชนเรียนรู้ร่วมกัน

- 1) แนวทางแก้ไขปัญหายุบพรรคช่องว่าง และข้อจำกัด ที่สกัดกั้นหรือขัดขวางกระบวนการดำเนินงานเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อเผชิญปัญหาวิกฤต
- 2) วิธีการปฏิบัติที่ทำให้บังเกิดผลดีที่สุดในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน โดยเฉพาะวิธีการที่ส่งผลให้ชุมชนหมู่บ้านสามารถดำเนินกระบวนการชุมชนได้อย่างราบรื่นและก่อให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

## 5.4 ธุรกิจชุมชน

5.4.1 ธุรกิจชุมชน เป็นแนวทางพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็ง เป็นส่วนสำคัญในการลดภาวะปัญหาที่ไม่สามารถแก้ไขได้ระดับครอบครัว เช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาโรคเอดส์ ปัญหาการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันสมควร ปัญหาโสเภณีเด็ก โดยได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนซึ่งสามารถจำแนกออกเป็นกลุ่มได้ 4 กลุ่ม ดังนี้

- 1) หน่วยงานของรัฐ
- 2) หน่วยงานอาสาสมัครเอกชน
- 3) โครงการหลวง
- 4) บ้าน วัด โรงเรียน

5.4.2 ธุรกิจชุมชน คือ กิจกรรมที่บุคคลหรือองค์กรในชุมชนมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของกิจกรรมและ หรือ ช่วยดำเนินงานบางส่วนหรือทั้งหมด โดยประสานความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ มีการเรียนรู้และการจัดการร่วมกันเพื่อดำเนินการในกิจกรรมการผลิต การแปรรูป การค้าและการบริการที่มุ่งพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน ได้อย่างสอดคล้องกับสังคม วัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชนอันจะนำไปสู่ชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีและการพัฒนาที่ยั่งยืน

5.4.3 ลักษณะเด่นของธุรกิจคือ เป็นธุรกิจขนาดเล็กมีความคล่องตัวการบริหารรายได้จากยอดขายไม่มากนัก ต้นทุนในการดำเนินกิจการไม่มากนักในระยะเริ่มต้น การติดต่อและการให้บริการลูกค้าเป็นไปอย่างใกล้ชิดจัดการเริ่มต้นธุรกิจทำได้ง่าย ประเภทของธุรกิจชุมชน แบ่งออกได้เป็นธุรกิจการผลิต ธุรกิจการค้าปลีก ธุรกิจค้าส่งและธุรกิจบริการ นอกจากนี้ธุรกิจชุมชนมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ กล่าวคือเปิดโอกาสให้มาการประกอบการก่อให้เกิดการจ้างงาน ส่งเสริมการพัฒนาธุรกิจอุตสาหกรรมและสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน

5.4.4 การสร้างจิตสำนึกการจัดการธุรกิจชุมชนทำได้โดยรวม ทำให้สังคมของท้องถิ่นมีการพัฒนาที่ยั่งยืนด้วยการเพิ่มขีดความสามารถให้คนในชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งขีดความสามารถทางปัญญาไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และช่วยทำให้สังคมมีความสงบสุข รักใคร่กลมเกลียว ช่วยเหลือเกื้อกูลกันอันเป็นการเพิ่มทุนทางสังคม

### ปัญหาธุรกิจชุมชน

- 1) ประชาชนไม่มีความสามัคคีรวมกลุ่มกัน
- 2) ไม่มีความรู้ในการทำบัญชี รายรับ – รายจ่าย และการทำธุรกิจ
- 3) ประชาชนไม่มีจิตสำนึกในการจัดการธุรกิจชุมชน
- 4) ชุมชนไม่มีแหล่งเงินทุนในการทำธุรกิจ



## แนวทางการแก้ปัญหา

- 1) กระตุ้นให้ประชาชนมีความร่วมมือกัน และชี้แนะให้เห็นความสำคัญของการร่วมกลุ่มอาชีพ
- 2) ให้ความรู้ในการทำบัญชี รายรับ - รายจ่าย และการประกอบธุรกิจ
- 3) สร้างจิตสำนึกการจัดการธุรกิจชุมชนโดยรวม
- 4) หาหน่วยงานของรัฐบาลและเอกชนสนับสนุนแหล่งเงินทุนในการทำธุรกิจ

## 5.5 ระบบบัญชีกองทุนหมู่บ้าน

การบัญชี มีความหมายโดยสรุป คือ การบันทึกเหตุการณ์ทางการเงิน จัดหมวดหมู่ สรุปผล และแปลความหมาย ในการจัดทำบัญชีของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง จะเน้นการจัดทำโดยอาศัยข้อเท็จจริงในการดำเนินกิจกรรมตามปกติ มากกว่าตามหลักวิชาการจะไม่มีคำว่า "เดบิต" หรือ "เครดิต" แต่ยังบันทึกตามหลักบัญชีในการจัดทำบัญชี ตามรูปแบบนี้ สิ่งที่ต้องจัดทำจะต้องให้ความสำคัญก็คือ หมวดหมู่ หรือประเภทบัญชี นั่นคือ ผู้ที่มีหน้าที่ในการจัดทำจะต้องสามารถแยกหมวดหมู่ หรือประเภทบัญชีได้ว่าอยู่ในหมวด ดังต่อไปนี้

หมวดหมู่ทางบัญชีสามารถจัดประเภทได้ทั้งหมด 5 หมวดคือ

- 1) หมวดสินทรัพย์
- 2) หมวดหนี้สิน
- 3) หมวดทุน (เงินกองทุน)
- 4) หมวดรายได้
- 5) หมวดค่าใช้จ่าย

สินทรัพย์ หมายถึง สิ่งที่มีมูลค่าเป็นตัวเงินได้ สินทรัพย์อาจมีรูปร่างต่าง ๆ กัน อาจมีตัวตน หรือไม่มีตัวตนก็ได้สินทรัพย์ส่วนใหญ่ของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ได้แก่ เงินสด เงินฝากธนาคาร ลูกหนี้ ครุภัณฑ์ เป็นต้น

หนี้สิน หมายถึง ภาระหรือพันธะผูกพันที่จะต้องชดใช้คืนในรูปของตัวเงินหรือตราสารทางการเงินในอนาคต หนี้สินที่มักพบได้แก่ เจ้าหนี้เงินกู้ เงินรับฝาก เป็นต้น

ทุน หมายถึง ทุนในที่นี้หมายถึงเงินกองทุนที่ได้รับจัดสรรหมู่บ้านละ 1,000,000 บาท เงินกองทุนนี้จะเพิ่มขึ้นเมื่อกองทุนกำไร จากการดำเนินงาน ซึ่งจะสะสมอยู่ในบัญชี กำไร สะสม ดังนั้น ทุนจึงประกอบด้วยเงินกองทุนบวกกำไรสะสม

รายได้ หมายถึง รายได้จากกิจการดำเนินงานหรือเงินที่ได้รับและไม่มีภาระต้องจ่ายคืน

เช่น รายได้ค่าธรรมเนียม ดอกเบี้ยเงินกู้ ดอกเบี้ยปรับ รายได้ จากการขายปุย รายได้จากเงินบริจาคหรือเงินรางวัลต่าง ๆ ดอกเบี้ยเงินฝากธนาคาร เป็นต้น

ค่าใช้จ่าย หมายถึง ค่าใช้จ่ายที่จ่ายไปเพื่อประโยชน์ในการดำเนินกิจกรรม เช่น ค่าอาหารและค่าเครื่องดื่มในวันประชุม ค่ารถ ค่าเครื่องเขียนและแบบพิมพ์ ดอกเบี้ยจ่าย เป็นต้น

กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองการดำเนินกิจกรรมส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับเงินสด หรือเงินฝากธนาคาร ดังนั้น จึงใช้บัญชีเงินสดหรือเงินฝากธนาคาร เป็นกลไกเชื่อมโยงในการจัดทำบัญชี โดยการวิเคราะห์รายการจะอาศัยคำถามรายการที่เกิดขึ้นมีผลทำให้เงินสดหรือเงินฝากธนาคาร เพิ่มขึ้น หรือลดลงเท่าไร เพราะอะไร

### ปัญหา

- 1) คณะกรรมการกองทุน ขาดความเข้าใจในการทำบัญชี
- 2) ข้อมูลในบัญชีไม่เป็นปัจจุบัน
- 3) ไม่มีผู้ตรวจสอบและประเมินผลการทำบัญชี การใช้จ่ายเงินและทรัพย์สินของกองทุน

### แนวทางการแก้ปัญหา

- 1) จัดอบรมให้ความรู้ในการจัดทำบัญชีแก่คณะกรรมการกองทุน
- 2) ตั้งคณะกรรมการตรวจสอบบัญชีเป็นระยะ
- 3) ให้นำหน่วยงานของรัฐบาลจัดเจ้าหน้าที่มาตรวจสอบทำบัญชีกองทุนแต่ละหมู่บ้าน

### บทที่ 3

#### วิธีการดำเนินการประเมินโครงการ

เนื้อหาในบทที่ 3 นี้ ผู้ประเมินได้นำเสนอเกี่ยวกับ วิธีการประเมินโครงการ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการ ตัวแปรและตัวชี้วัดในการประเมินโครงการ วิธีเก็บข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล ดังรายละเอียดต่อไปนี้

#### 1. วิธีการประเมินโครงการ

ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองครั้งนี้ ใช้วิธีการประเมินโครงการตามรูปแบบ CIPP Model ซึ่งเป็นการประเมินโครงการเชิงระบบ โดยแบ่งระบบออกเป็น 2 หน่วยระบบในการประเมินโครงการ ได้แก่

1.1 หน่วยระบบ A เป็นหน่วยระบบระดับหมู่บ้าน

1.2 หน่วยระบบ B เป็นหน่วยระบบระดับรายบุคคล

เมื่อแบ่งหน่วยระบบได้เป็น 2 หน่วยแล้ว ในแต่ละหน่วยระบบจะประกอบไปด้วยองค์ประกอบในการประเมิน 4 องค์ประกอบ ได้แก่ การประเมินบริบท การประเมินปัจจัยนำเข้า การประเมินกระบวนการ และการประเมินผลผลิต ซึ่งสามารถที่จะแสดงหน่วยระบบและองค์ประกอบในการประเมินในแต่ละหน่วย ได้ดังนี้

ตารางที่ 1 การประเมินหน่วยระบบ A และ B

หน่วยระบบ A : หน่วยระบบระดับหมู่บ้าน	หน่วยระบบ B : หน่วยระบบระดับรายบุคคล
การประเมินบริบท	การประเมินบริบท
การประเมินปัจจัยนำเข้า	การประเมินปัจจัยนำเข้า
การประเมินกระบวนการ	การประเมินกระบวนการ
การประเมินผลผลิต	การประเมินผลผลิต

#### 2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

##### 2.1 ประชากร

ประชากรในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กรณีศึกษาหมู่บ้านหนองสองห้อง หมู่ที่ 13 ตำบลวังกะทะ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา คือ สภาพแวดล้อม

ล้อมในหมู่บ้านหนองสองห้อง และสมาชิกในหมู่บ้านหนองสองห้อง ซึ่งเป็นผู้ที่อาศัยอยู่จริงในหมู่บ้าน ไม่ใช่ผู้ที่มิใช่อยู่ในทะเบียนบ้านรวมทั้งมีสถานภาพและบทบาทหน้าที่ต่าง ๆ

## 2.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กรณีศึกษาหมู่บ้านหนองสองห้อง หมู่ที่ 13 ตำบลวังกะทะ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา เป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างส่วนหนึ่งจากประชากรทั้งหมดมาเป็นตัวแทนในการศึกษา โดยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างได้แก่

2.2.1 การสุ่มแบบบังเอิญ (Accidental sampling) เป็นการเลือกการสุ่มตัวอย่างในพื้นที่ศึกษาเท่าที่จะหาได้จนครบจำนวนที่ต้องการในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยไม่มีเกณฑ์ที่แน่นอน

2.2.2 การสุ่มแบบมีจุดมุ่งหมาย (Purposive sampling) เป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยศึกษาเป็นผู้ที่ตัดสินใจเลือกกลุ่มตัวอย่างเอง เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมกับการเก็บข้อมูลที่เป็นเรื่องเฉพาะเรื่องใดเรื่องหนึ่งเท่านั้น

## 3. เครื่องมือการประเมินโครงการ

เครื่องมือที่นำมาใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการประเมิน โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในครั้งนี้ เป็นเครื่องมือทางสังคมศาสตร์ ซึ่งได้แก่

3.1 แบบสัมภาษณ์ (Interview)

3.2 แบบสังเกต (Observation)

3.3 แบบสอบถาม (Questionnaire)

เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการข้างต้นนั้นมีรูปแบบในลักษณะของแบบรายงาน (บร.) ซึ่งมีทั้งหมด 12 แบบรายงาน ได้แก่

- 1) แบบเก็บข้อมูลบริบทชุมชนหมู่บ้าน (บร.1)
- 2) แบบเก็บข้อมูลตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน (บร.2)
- 3) แบบรายงานความรู้ความเข้าใจทัศนคติที่มีต่อกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง (บร.3)
- 4) แบบรายงานการปฏิบัติงานรายเดือน (บร.4)
- 5) แบบรายงานผลการจัดเวทีบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง (บร.5)
- 6) แบบรายงานผลการจัดเวทีกลุ่มผู้กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง (บร.6)

- 7) แบบรายงานผลการสัมภาษณ์เพื่อค้นหาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนะของประชาชน (บร.7)
- 8) โครงการเศรษฐกิจชุมชนหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (บร.8)
- 9) แบบบันทึกการสัมภาษณ์ (บร.9)
- 10) แบบสรุปบทเรียนชุมชนหมู่บ้าน (บร.10)
- 11) แบบศึกษาเจาะลึกรายกรณี (บร.11)
- 12) การวิเคราะห์จัดทำแผนแม่บทชุมชน (บร.12)

#### 4. ตัวแปรและตัวชี้วัดในการประเมินโครงการ

ตัวแปรและตัวชี้วัดในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง แยกตามหน่วยระบบ ได้ดังนี้

ตารางที่ 2 ตัวชี้วัดหน่วยระบบ A และ B

หน่วยระบบ A : หน่วยระบบระดับหมู่บ้าน	หน่วยระบบ B : หน่วยระบบระดับรายบุคคล
<b>ตัวชี้วัดบริบท</b> <b>บริบทระดับประเทศ</b> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. ความยากจนของประเทศ</li> <li>2. นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมและวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs)</li> <li>3. ภาวะการขาดดุลการค้าของประเทศ</li> <li>4. ความเดือดร้อนและการเป็นหนี้สินของประชาชน</li> <li>5. บรรยากาศของความอ่อนแอในท้องถิ่นชนบท</li> <li>6. ค่านิยมในกระแสวัฒนธรรมและสินค้าจากต่างประเทศ</li> </ol> <b>บริบทระดับท้องถิ่น</b> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน</li> <li>2. สภาพภูมิศาสตร์ของหมู่บ้าน</li> </ol>	<b>ตัวชี้วัดบริบท</b> <b>บริบทระดับประเทศ</b> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. อาชีพ</li> <li>2. รายได้ของครอบครัว</li> <li>3. หนี้สินของครอบครัว (สถาบันการเงินและนายทุนนอกระบบ)</li> <li>4. ประสบการณ์ในการดำเนินการ</li> </ol>

หน่วยระบบ A : หน่วยระบบระดับหมู่บ้าน	หน่วยระบบ B : หน่วยระบบระดับรายบุคคล
<ol style="list-style-type: none"> <li>3. สภาพปัจจุบันของหมู่บ้าน</li> <li>4. การศึกษาและสาธารณสุข</li> <li>5. วัฒนธรรมประเพณี</li> <li>6. ด้านเศรษฐกิจของหมู่บ้าน</li> <li>7. ผู้นำชุมชน องค์การชุมชน</li> <li>8. โครงการพัฒนาที่ผ่านมา</li> <li>9. ความเข้มแข็งของชุมชน</li> </ol>	
<b>ตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้า</b>	<b>ตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้า</b>
<ol style="list-style-type: none"> <li>1. นโยบายรัฐบาล</li> <li>2. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน</li> <li>3. เงินกองทุน 1 ล้านบาท</li> <li>4. เงินทุนสะสมของกองทุนหมู่บ้าน</li> </ol>	<ol style="list-style-type: none"> <li>1. จำนวนเงินกู้ที่ได้รับอนุมัติ</li> <li>2. จำนวนเงินทุนอื่น ๆ</li> <li>3. สถานที่และวัตถุดิบในการประกอบอาชีพ</li> <li>4. จำนวนแรงงาน</li> <li>5. ความรู้และทักษะในการดำเนินงาน</li> </ol>
<b>ตัวชี้วัดกระบวนการ</b>	<b>ตัวชี้วัดกระบวนการ</b>
<ol style="list-style-type: none"> <li>1. การจัดทำระเบียบข้อบังคับกองทุน</li> <li>2. การจัดทำเอกสารเพื่อขอขึ้นทะเบียนกองทุน</li> <li>3. ระบบการจัดทำบัญชี</li> <li>4. กิจกรรมเกี่ยวกับสมาชิกกองทุน <ul style="list-style-type: none"> <li>- การรับสมัคร</li> <li>- การหมดสภาพสมาชิก</li> </ul> </li> <li>5. กิจกรรมเกี่ยวกับการกู้เงินกองทุน <ul style="list-style-type: none"> <li>- การคัดเลือก / พิจารณาผู้กู้</li> <li>- การจัดทำเอกสาร / การโอนเงิน</li> <li>- การชำระหนี้</li> </ul> </li> <li>6. การส่งเสริมการใช้เงินกู้ <ul style="list-style-type: none"> <li>- การแนะนำวิธีการทำธุรกิจ</li> </ul> </li> </ol>	<ol style="list-style-type: none"> <li>1. การใช้จ่ายเงินกู้</li> <li>2. การหาความรู้เพิ่มเติม</li> <li>3. การหาตลาด</li> <li>4. การทำบัญชีใช้จ่ายเงิน</li> <li>5. การทำธุรกิจ / การดำเนินงาน</li> </ol>

หน่วยระบบ A : หน่วยระบบระดับหมู่บ้าน	หน่วยระบบ B : หน่วยระบบระดับรายบุคคล
<b>ตัวชี้วัดกระบวนการ</b> <ul style="list-style-type: none"> <li>- การช่วยหาตลาด</li> <li>7. การตรวจสอบการใช้เงินทุน</li> <li>8. การจัดสรรผลประโยชน์</li> </ul>	
<b>ตัวชี้วัดผลผลิต</b> <ul style="list-style-type: none"> <li>1. จำนวนสมาชิกกองทุน</li> <li>2. จำนวนผู้ที่ได้กู้เงิน</li> <li>3. ยอดเงินที่ให้กู้</li> <li>4. จำนวนผู้ชำระคืนเงินกู้</li> <li>5. จำนวนเงินที่ได้รับชำระคืน</li> <li>6. กองทุนหมู่บ้านสะสม</li> <li>7. การใช้เงินกู้ตามวัตถุประสงค์</li> </ul>	<b>ตัวชี้วัดผลผลิต</b> <ul style="list-style-type: none"> <li>1. ผลโดยตรง <ul style="list-style-type: none"> <li>- รายได้เป็นเงิน</li> </ul> </li> <li>ผลผลิตเป็นสิ่งของ <ul style="list-style-type: none"> <li>- ผู้กู้ได้ขยายกิจการ</li> </ul> </li> <li>2. ผลโดยอ้อม <ul style="list-style-type: none"> <li>- ผู้กู้มีการพึ่งตนเอง</li> <li>- ผู้กู้ศักยภาพในการประกอบกิจการเพิ่มขึ้น</li> </ul> </li> </ul>

#### 5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กรมศึกษาหมู่บ้านหนองสองห้อง ได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยวิธีการดังต่อไปนี้

- 5.1 การสังเกต โดยมีทั้งการสังเกตโดยเข้าไปมีส่วนร่วมและการสังเกตโดยไม่เข้าไปมีส่วนร่วม
- 5.2 การสัมภาษณ์ ซึ่งเป็นการสนทนากันในประเด็นที่ผู้ศึกษาต้องการข้อมูลแล้วทำการจดบันทึกไว้
- 5.3 การใช้แบบสอบถาม เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามแล้วส่งแบบสอบถามกลับคืนผู้ศึกษา
- 5.4 การจัดประชุมเวทีประชาคมหมู่บ้าน

#### 6. การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเรียบร้อยแล้ว จะนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาได้ ทำการตรวจสอบความถูกต้อง ความครบถ้วนของข้อมูล ทำการจำแนกประเภทของข้อมูลแล้วนำข้อมูล

เหล่านั้นมาทำการวิเคราะห์ ในการประเมินโครงการครั้งนี้ได้แบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

6.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ จะใช้สถิติในการวิเคราะห์ ซึ่งได้แก่ การแจกแจง ความถี่ การหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย เช่น ข้อมูลเพศ ข้อมูลรถยนต์ ข้อมูลการศึกษา

**สูตรในการคำนวณ** การหาค่าร้อยละ (percentage)

$$P = \frac{f \times 100}{N}$$

โดยที่ P คือค่าร้อยละ  
f คือความถี่ที่ต้องการเปลี่ยนให้เป็นค่าร้อยละ  
N คือจำนวนความถี่ทั้งหมดหรือจำนวนประชากร

**สูตรในการคำนวณ** การหาค่าเฉลี่ย (Arithmetic Mean)

$$\bar{X} = \frac{\sum x}{N}$$

โดยที่  $\bar{X}$  = ค่าเฉลี่ย  
 $\sum x$  = ผลรวมของข้อมูลทุกตัว  
N = จำนวนของข้อมูล

6.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ จะใช้วิธีการสรุปข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมให้ สอดคล้องกับจุดประสงค์หรือประเด็นคำถามในการประเมิน

## 7. การนำเสนอผลการวิเคราะห์

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ เป็นขั้นตอนของการนำเสนอผลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลมาแจกแจงรายละเอียด พร้อมกับออกแบบผลการวิเคราะห์ให้อยู่ในรูปแบบที่ง่ายต่อการทำความเข้าใจและสะดวกต่อการใช้งาน

โดยผู้ทำสารนิพนธ์ได้เสนอผลการวิเคราะห์ตามลักษณะข้อมูลดังนี้

7.1 นำเสนอผลการวิเคราะห์ที่เป็นจำนวนสถิติ และตัวเลข ตามแบบ บร. ต่าง ๆ และ สารนิพนธ์

7.2 นำเสนอผลการวิเคราะห์เป็นข้อความตามแบบ บร. ต่าง ๆ และสารนิพนธ์



## บทที่ 4

### ผลการติดตามประเมินโครงการ

ผลการติดตามประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านหนองสองห้อง หมู่ที่ 13 ต.วังกะทะ อ.ปากช่อง จังหวัดนครราชสีมาประกอบด้วยรายงานข้อมูลที่ได้ตามกรอบความคิดทฤษฎี ซิฟป์ โมเดล (CIPP Model) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

#### 1. ผลการประเมินบริบทชุมชน

##### 1.1 บริบทระดับประเทศ

###### 1.1.1 ความยากจนของประเทศ

นับตั้งแต่ประเทศไทยมีการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมตั้งแต่ พ.ศ. 2504 เป็นต้นมาจนถึงปลายแผนพัฒนาฉบับที่ 7 (2535-2539) ประเทศไทยบรรลุเป้าหมายด้านความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเท่านั้น แม้ว่าในแต่ละแผนพัฒนาเศรษฐกิจที่ผ่านมามีเป้าหมายแก้ไขความเหลื่อมล้ำของรายได้ประชาชน และการกระจายความเจริญไปสู่ส่วนภูมิภาค แต่ผลลัพธ์ที่ได้ไม่เป็นที่น่าพอใจนัก จากแถลงการณ์ของสถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาประเทศไทย (TDIR) ประจำปี 2537 แจ้งว่า การกระจายรายได้ของประเทศไทยมีระดับความไม่เท่าเทียมกันเพิ่มขึ้น และความเหลื่อมล้ำของรายได้ดังกล่าวได้เริ่มเข้าใกล้ระดับของประเทศที่มีส่วนต่างระหว่างรายได้กว้างที่สุดแล้ว

ตารางที่ 3 สัดส่วนรายได้ของประชากรในประเทศที่มีรายได้ต่ำและปานกลาง

ประเทศ	ปี พ.ศ.	รายสุด 40%	จนสุด 60%
บราซิล	2532	84.3	15.7
กัวเตมาลา	2532	81.6	18.4
ฮอลแลนด์	2532	81.1	18.9
ปานามา	2532	81.1	19.9
จิจิ	2532	79.1	20.9
ไทย	2537	76.9	23.1
โคลัมเบีย	2534	76.2	23.8
เม็กซิโก	2527	75.8	24.2
โดมินิกัน	2532	75.3	24.7

ประเทศ	ปี พ.ศ.	รายสุด 40%	จนสุด 60%
มาเลเซีย	2532	74.1	25.9
คอซตาริกา	2532	72.7	27.3
เวเนซุเอลา	2532	71.4	28.6
จีน	2533	66.2	33.8
เนปาล	2528	61.3	38.7
โปแลนด์	2532	59.1	40.9
บัลแกเรีย	2535	58.4	41.6
ฮังการี	2532	56.4	43.6

ที่มา : World Bank, Word Development Report 1994

และในส่วนของประเทศไทย ประมาณการ โดย IDRI

จากตาราง แสดงว่า ในปี พ.ศ. 2537 ระดับความเหลื่อมล้ำของรายได้ระหว่างกลุ่มคนรายร้อยละ 40 และกลุ่มคนจนร้อยละ 60 อยู่ในอันดับที่ 6 ของประเทศที่กระจายรายได้เร็วที่สุด สถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาประเทศไทยยังคาดไว้ด้วยว่า ช่องว่างระหว่างรายได้ของประเทศไทยจะยิ่งกว้างขึ้นอีก ในปี พ.ศ. 2538 คือ ส่วนแบ่งรายได้ของคนรวยที่สุดจะเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 77.15 ในขณะที่ส่วนแบ่งรายได้ของคนจนที่สุดลดลงเหลือร้อยละ 22.85 (การปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจของไทยสืบเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงสินค้าอุตสาหกรรมส่งออกที่พึ่งแรงงานเป็นหลัก มาเป็นการใช้เทคโนโลยีระดับกลางและสูง ประกอบกับความได้เปรียบทางด้านแรงงานราคาถูกลงของไทยเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศเพื่อนบ้าน ได้สิ้นสุดแล้ว แต่ปรากฏว่ามากกว่าร้อยละ 80 ของแรงงานในประเทศไทยมีระดับการศึกษาชั้นประถมหรือต่ำกว่า ผลก็คือ แรงงานไทยไร้ฝีมือมีปัญหารายได้ตกต่ำโดยเปรียบเทียบ เพราะตำแหน่งงานไร้ฝีมือลดลง นอกจากนี้ยังมีปัญหาผู้ลี้ภัยเข้าเมืองอย่างผิดกฎหมายมาก ทำให้ระดับรายได้ของแรงงานไร้ฝีมือเพิ่มขึ้นได้ช้าลงไปอีก )

### 1.1.2 นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs)

บทบาทและความสำคัญของ SMEs

ในปัจจุบัน ภาคธุรกิจของไทยประกอบด้วยรัฐวิสาหกิจจำนวนทั้งสิ้นประมาณ 8.5 แสนกิจการในจำนวนนี้ กว่าร้อยละ 99.7 จัดว่าเป็นรัฐวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมกล่าวคือ มีการจ้างงานไม่เกิน 200 คนต่อกิจการ และประมาณร้อยละ 40 เป็นรัฐวิสาหกิจขนาดเล็กมากซึ่งอยู่นอกกระบวน ไม่ได้จดทะเบียนเป็นนิติบุคคลตามกฎหมาย

ในภาคอุตสาหกรรม แรงงานประมาณกึ่งหนึ่ง และการจ้างงานใหม่ที่เกิดขึ้นหลังวิกฤตการณ์ในปี พ.ศ. 2540 ประมาณร้อยละ 60 อยู่ใน SMEs

ประมาณร้อยละ 30 ของวิสาหกิจไทยพึ่งพาตลาดต่างประเทศ และอุตสาหกรรมส่งออกขนาดใหญ่ของไทยใช้วัตถุดิบแปรรูปขึ้นต้นและชิ้นส่วนที่ผลิตในประเทศส่วนหนึ่ง การเพิ่มขีดความสามารถของ SMEs ที่เป็นผู้ผลิตเพื่อส่งออกและ SMEs ที่รับช่วงการผลิตจากผู้ส่งออก จึงเป็นกุญแจสำคัญในการพัฒนาการส่งออกของไทยและการสร้างรายได้ที่เป็นเงินตราต่างประเทศในภาพรวม

นอกจากนั้น รัฐวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดเล็กที่กระจายอยู่ทั่วภูมิภาคของประเทศ เป็นทั้งผู้ซื้อผลผลิต และผู้ผลิตสินค้าและบริการสนองความต้องการของราษฎรผู้บริโภคในท้องถิ่นห่างไกล จึงเป็นกลไกสำคัญยิ่งในการกระจายรายได้และความเจริญสู่ภูมิภาค

#### วิสัยทัศน์ของการพัฒนา SMEs ภาคอุตสาหกรรม

1) วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมมีขีดความสามารถในการแข่งขันระดับสากล

2) วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของคนไทยมีความเข้มแข็ง สามารถพึ่งพาตนเองได้ทั้งด้านการผลิต การตลาดและ

3) วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมมีความเชื่อมโยงกับวิสาหกิจขนาดใหญ่ และเชื่อมโยงกับภาคธุรกิจต่าง ๆ ในทุกภูมิภาคอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ นำไปสู่ความสมดุลในโครงสร้างเศรษฐกิจสังคม เป็นกลไกที่สามารถช่วยบรรเทาผลกระทบจากความผันผวนในเศรษฐกิจโลกที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต

#### กลยุทธ์และมาตรการในการพัฒนา SMEs

เพื่อบรรลุวิสัยทัศน์การพัฒนาข้างต้น จึงกำหนดกลยุทธ์และมาตรการ ประกอบไปด้วย 7 กลยุทธ์หลัก คือ

กลยุทธ์ที่ 1 ยกระดับความสามารถด้านเทคโนโลยีการจัดการ

กลยุทธ์ที่ 2 พัฒนาผู้ประกอบการและทรัพยากรบุคคลของ SMEs

กลยุทธ์ที่ 3 สร้างและขยายโอกาสด้านการตลาดแก่ SMEs

กลยุทธ์ที่ 4 เพิ่มขีดความสามารถของสถาบันการเงินและสร้างกลไกเสริมทางการเงิน เพื่อส่งเสริม SMEs

กลยุทธ์ที่ 5 ปรับปรุงสภาพแวดล้อมของธุรกิจ

กลยุทธ์ที่ 6 พัฒนาวิสาหกิจรายย่อยและวิสาหกิจชุมชน

กลยุทธ์ที่ 7 สร้างความเชื่อมโยงและพัฒนากลุ่มวิสาหกิจครบวงจร

### 1.1.3 ภาวะการขาดดุลการค้าของประเทศ

ดุลการค้า (Balance of Trade) คือ ส่วนแตกต่างระหว่างมูลค่าของสินค้าออกและมูลค่าของสินค้าเข้า (The difference between the money value the country's merchandise import and exports)

#### ดุลการค้าของประเทศไทย

ฐานะทางการค้าระหว่างประเทศของไทยอยู่ในภาวะขาดดุลมาตลอด นับตั้งแต่ปี พ.ศ.2495 เป็นต้นมา โดยขาดดุลการค้าเป็นมูลค่า 905.7 ล้านบาท .ในปี 2494 ประเทศไทยอยู่ในฐานะเกินดุลการค้าเป็นมูลค่า 708.0 ล้านบาท และตั้งแต่ปี 2495 จนกระทั่งปัจจุบันนี้ ประเทศไทยก็อยู่ในฐานะขาดดุลการค้าติดต่อกันมาโดยตลอด ถึงแม้บางปีมูลค่าการค้าขาดดุลการค้าจะลดลงบ้างก็เป็นชั่วคราวเท่านั้น สาเหตุของการขาดดุลการค้าของประเทศไทย เนื่องจากประเทศไทยเป็นประเทศกสิกรรม สินค้าออกส่วนใหญ่ที่เป็นหลักในการส่งออกไปขายยังต่างประเทศเป็นสินค้าทางด้านการเกษตร ซึ่งเรียกว่าสินค้าขั้นปฐม ( Primary Products) ซึ่งหมายถึงผลผลิตจากไร่นา ป่าไม้ การประมง หรือแร่ธาตุที่มีการแปรรูปในเบื้องต้นเท่าที่จำเป็น ซึ่งได้แก่ ข้าว ข้าวโพด ผลิตภัณฑ์มันสำปะหลัง กุ้งสด ดิบุก เป็นต้น เป็นที่ทราบกันคืออยู่แล้วว่า สินค้าขั้นปฐมนั้นมักจะมีการเคลื่อนไหวด้านราคาอย่างรุนแรงและมีแนวโน้มต่ำลง ในขณะที่การเคลื่อนไหวในด้านความต้องการมีน้อยหรือมากหรืออาจไม่มีเลย ซึ่งเป็นสาเหตุให้รายได้จากการส่งออกสินค้าเกษตรกรรม ไม่นั่นอน นอกจากนั้นยังประสบกับปัญหาต่าง ๆ ในตลาดต่างประเทศ ทั้งในด้านการแข่งขันกับประเทศอื่นและการกีดกันการนำเข้าจากประเทศผู้นำเข้า เช่น การกำหนดมาตรฐานคุณภาพของสินค้านำเข้าจากประเทศผู้นำเข้าสูงเกินไป การกำหนดกำแพงภาษีนำเข้าจากประเทศไทยสูงกว่าสินค้าจากประเทศอื่น ซึ่งมีความมุ่งหมายที่จะมิให้มีการนำเข้สินค้าจากประเทศไทย

สินค้าที่ประเทศไทยส่งเข้า กว่าร้อยละ 80 เป็นสินค้าประเภททุน เครื่องจักร อุปกรณ์ ตลอดจนเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่จำเป็นสำหรับประเทศที่กำลังพัฒนาตนเองไปในทิศทางของประเทศกึ่งอุตสาหกรรม ในเมื่อยังไม่มีการพึ่งพาตนเองได้ในเรื่องสินค้าพื้นฐานเหล่านี้ จะเห็นได้ว่าประเทศไทยยังจะต้องเสียเปรียบดุลการค้าไปอีกนาน เมื่อได้พิจารณาความแตกต่างระหว่างโครงสร้างของสินค้าเข้าและสินค้าออก แต่เราก็เห็นความจำเป็นที่จะต้องให้เป็นไปอย่างนี้ เนื่องจากประเทศไทยเป็นประเทศที่กำลังพัฒนา ต้องการขยายงานในหลาย ๆ ด้าน ทั้งด้านการเกษตรต้องปรับปรุงให้ทันสมัย อีกทั้งอุตสาหกรรมก็ต้องขยายตัวออกไปอีกเพื่อให้ได้มาซึ่งผลผลิตเพื่อการส่งออกอันเป็นหนทางที่จะได้มาซึ่งเงินตราต่างประเทศ และช่วยลดดุลการค้าเสียเปรียบในที่สุด

ตารางที่ 4 คุณการค้าของประเทศไทย ปี พ.ศ. 2530-2539 (มูลค่าล้านบาท)

ปี	มูลค่าการค้า	มูลค่านำเข้า	มูลค่าส่งออก	คุณการค้า
2530	634,062.1	334,209.0	299,853.1	-34,355.9
2531	916,684.1	513,114.3	403,569.8	-109,544.5
2532	1,178,993.8	662,678.8	516,315.0	-146,363.8
2533	1,442,794.1	852,981.5	589,812.6	-263,168.9
2534	1,684,856.8	959,408.0	725,448.8	-233,959.2
2535	1,857,888.0	1,033,244.7	824,643.3	-208,601.4
2536	2,111,709.0	1,170,846.4	940,862.6	-229,983.8
2537	2,506,862.0	1,369,260.4	1,137,601.6	-231,658.8
2538	3,169,901.4	1,763,591.3	1,406,310.1	-357,281.2
2539	3,244,935.8	1,832,825.2	1,412,110.6	-420,714.6

ที่มา : ศูนย์สถิติพาณิชย์ โดยความร่วมมือจากกรมศุลกากร กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์

หมายเหตุ : ปี 2539 เป็นตัวเลขเบื้องต้น

#### 1.1.4 ความเดือดร้อนและการเป็นหนี้สินของประชาชน

ปัจจุบันประชากรส่วนใหญ่ของประเทศต้องเผชิญกับภาวะเดือดร้อนและภาวะการเป็นหนี้สิน โดยเฉพาะวิกฤตเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในช่วงที่ผ่านมา จนถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะการเป็นหนี้ของเกษตรกร ทั้งหนี้สินในระบบ และหนี้สินนอกระบบเพิ่มขึ้น

กรมการปกครอง (www, 2545) ได้กล่าวว่า ทุกรัฐบาลที่ผ่านมาได้ให้ความสำคัญต่อการแก้ปัญหาหนี้สินเชิงเกษตรกร โดยตลอด โดยเฉพาะการแก้ปัญหานี้นอกระบบ ได้มีการผลักดันมาตรการหลายประการเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น โดยในระยะเริ่มแรกได้มีการผลักดันจัดตั้งสหกรณ์การเกษตรให้สหกรณ์การเกษตรเป็นสถาบันหลักของเกษตรกรในการกระจายสินเชื่อแก่เกษตรกรสมาชิก เพื่อให้เกษตรกรมีแหล่งเงินกู้ของตนเองเพื่อลดการพึ่งพาเงินกู้จากตลาดเงินนอกระบบ ต่อมาได้มีการจัดตั้งธนาคารเพื่อการเกษตร (ธ.ก.ส.) เป็นธนาคารเฉพาะกิจเพื่อทำหน้าที่ในการหาเงินทุนให้เกษตรกรกู้โดยตรง และให้กู้ผ่านสถาบันเกษตรกรเพื่อให้เกษตรกรมีแหล่งเงินกู้ที่เพียงพอ ซึ่งสามารถลดบทบาทของเงินกู้นอกระบบได้อย่างมาก แต่การพัฒนาประเทศที่ผ่านมา มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างมาก โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงในภาคเกษตรกรทำให้ปัญหาภาคเกษตรกรรมรวมทั้งปัญหาหนี้สิน

เกษตรกรมีความซับซ้อนมากขึ้น ซึ่งรัฐบาลได้พยายามแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นด้วยการตั้งคณะกรรมการชุดต่าง ๆ ขึ้นมาเพื่อแก้ไขปัญหาคตามสถานการณ์ และลักษณะของปัญหาที่เกิดขึ้นแล้ว ซึ่งก็สามารถแก้ไขปัญหาได้ระดับหนึ่ง คณะกรรมการชุดนี้ ชื่อ “คณะกรรมการบริหารสินเชื่อเกษตรกรแห่งชาติ” (กบส.)

ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (www, 2545) ได้กล่าวถึงหน้าที่ของ กบส. ไว้ว่า มีหน้าที่ประสานงานและติดตามงานกับส่วนงานที่เสนอ ตามมาตรการหรือแนวทางที่เสนอแนะต่อคณะกรรมการที่มีประโยชน์ต่อการปรับเปลี่ยนทิศทางภาคเกษตรกรรม ประสานงานนโยบายและแผนการเกษตรแห่งชาติให้สอดคล้องกับการพัฒนาองค์กรเกษตร เผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร และผลการดำเนินงานของคณะกรรมการ และหน้าที่อีกประการหนึ่งคือ ปฏิบัติงานต่าง ๆ ที่ได้รับมอบหมาย

กรรมการปกครอง (www, 2545) ได้จำแนกการแก้ไขปัญหานี้สินของเกษตรกรออกเป็น 2 ประเภทหลัก ๆ ได้แก่

1) การแก้ปัญหานี้ในระบบ คือ เป็นหน้าที่เกษตรกรเป็นหนี้กับหน่วยงานของรัฐหรือองค์กรเอกชนหรือเป็นหนี้ที่เกิดจากโครงการของรัฐ แต่โครงการนั้นประสบความล้มเหลว อันเนื่องมาจากความไม่เหมาะสมของโครงการ เช่น สภาพพื้นที่ และปัจจัยการผลิตที่ไม่เหมาะสม เกิดเหตุแห่งภัยธรรมชาติ เป็นต้น ซึ่งแก้ปัญหาโดย การจำหน่ายหนี้สูญและการปรับปรุงหนี้

2) การแก้ไขปัญหานี้นอกระบบ เป็นหน้าที่ดำรงอยู่ตามความจำเป็นของภาวะเศรษฐกิจท้องถิ่น อันเนื่องมาจากสถาบันการเงินไม่สามารถบริการได้อย่างทั่วถึง และเป็นหนี้ที่เกิดจากภาวะจำยอมของผู้กู้ อันเป็นความจำเป็นพื้นฐานในการดำรงชีพ เช่น ค่ารักษาพยาบาล และค่าใช้จ่ายเร่งด่วนอื่น ๆ หนี้ประเภทนี้มีลักษณะเป็นการเอาเปรียบอย่างมาก เช่น อัตราดอกเบี้ยสูง ระยะเวลาชำระหนี้ซึ่งไม่เป็นธรรมแก่ผู้กู้ จะแก้ไขปัญหโดยให้เกษตรกรที่มีความเดือดร้อนจากการเป็นหนี้นอกระบบมาขอกู้เงิน ธกส. เพื่อนำเงินไปชำระหนี้เงินกู้นอกระบบ นอกจากนี้ยังกำหนดมาตรการให้ ธกส. จ่ายเงินผ่านสถาบันเกษตรกร ทั้งสหกรณ์การเกษตร และกลุ่มเกษตรกรเพื่อนำเงินไปช่วยเหลือสมาชิกที่ประสบปัญหาหนี้เงินกู้นอกระบบอีกทางหนึ่งด้วย

#### 1.1.5 สภาพแวดล้อมของประเทศในปัจจุบัน

ปัจจุบันประเทศไทยได้พัฒนาขึ้นจากแต่ก่อน มีเทคโนโลยีที่ทันสมัย มีการทำธุรกิจต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นขนาดเล็ก ขนาดใหญ่ หรือว่าธุรกิจภายในประเทศและระหว่างประเทศ มีโรงงานอุตสาหกรรมต่าง ๆ เกิดขึ้นในเมือง แต่ก็ยังไม่ทิ้งอาชีพเดิม คือเกษตรกรรม มีการทำสวน ทำไร่ และนาข้าว

### 1.1.6 บรรยากาศความอ่อนแอในท้องถิ่นชนบท

คนชนบทส่วนใหญ่จะยึดถืออาชีพเกษตรกรรมเป็นหลักเสียส่วนใหญ่ แต่การทำอาชีพนี้ถือว่าเป็นความเสี่ยง ต้องรอฤดูกาล อีกทั้งเมื่อมีการผลิตออกไปต้องเสี่ยงกับราคาของผลผลิต และการที่มีเทคโนโลยีที่ทันสมัยเกิดขึ้นในเมือง มีโรงงานอุตสาหกรรมรวมถึงบริษัทต่าง ๆ เกิดขึ้น ทำให้ทั้งอาชีพเกษตรกรรมหันมาทำงานโรงงาน และเข้ามาแออัดในเมือง บ้างก็ไปทำงานต่างประเทศ ที่เหลืออยู่ส่วนใหญ่จะเป็นคนแก่และเด็ก

### 1.1.7 ค่านิยมในกระแสวัฒนธรรมและสินค้าต่างประเทศ

การเปลี่ยนแปลงในความคิดก็เกิดขึ้นมาโดยตลอดประวัติศาสตร์ แต่การเปลี่ยนแปลงเหล่านั้นก็ไม่ได้เป็นไปตามประเด็นอย่างที่เกิดขึ้น ไม่ก็สิบปีที่ผ่านมา ซึ่งรวดเร็วกว่าชาวบ้านธรรมดา ๆ ไม่สามารถปรับตัวได้ทันข้อมูลข่าวสาร ความรู้ก็ไม่มี แรก ๆ ข้าราชการและพ่อค้าคือแหล่งข้อมูลเดียวพวกเขาเข้าไปบอกชาวบ้านให้ปรับให้เปลี่ยนวิธีการผลิต จากการทำมาหากินเพื่อยังชีพมาสู่การลงทุนผลิตเพื่อขาย ขายให้ได้เงินมาก ๆ จะได้ซื้อเครื่องอุปโภคบริโภคที่กำลังทะลักออกมาจากโรงงานอุตสาหกรรมหมกระหน่ำเข้าสู่หมู่บ้าน รวมทั้งการซื้อกินโดยไม่ต้องเหนียวปากเหนียวท้อง ตั้งแต่เข้ามิดยังไม่ล้างหน้าล้างตา ตลอดก็มารอที่หน้ากระไดบ้านแล้วเป็นซูเปอร์มาเก็ตเคลื่อนที่ที่มาโดยสามล้อบ้างสี่ล้อบ้าง หรือสองล้อที่บางเรียกว่า รถพุ่งพวง มีทุกอย่างที่กินได้ หมู เห็ด ปู ปลา พริก มะเขือ ผัก ข้าวต้ม ขนม ไปจนถึงข้าวคั่ว พริกคั่วที่ไม่ต้องทำให้เหนียว เพราะซื้อสำเร็จรูปสะดวกกว่า “แค่ 2 – 3 บาทเอง” เป็นพฤติกรรมการบริโภคที่เลียนแบบคนเมือง ซึ่งอยากกินปลาไปซูเปอร์มาเก็ต อยากกินเห็ด ไปแมคโคร โลตัส

ข้อมูลข้างและความรู้ที่ได้รับต่อมา คือ สื่อมวลชน วิทยุ โทรทัศน์ ส่วนหนังสือพิมพ์คงได้รับน้อยเพราะหมู่บ้านไทยยังไม่ได้คุ้มกับวัฒนธรรม การอ่าน วิทยุโทรทัศน์นำเอาค่านิยมใหม่ ระบบคุณค่าใหม่เข้าไปหมู่บ้านอย่างรวดเร็วเข้าไปถึงในมุ้งและกลางทุ่งนา

นอนในมุ้งก็ได้ยิน ได้เห็นสิ่งที่สื่อเหล่านี้ชักเยาะให้บริโภคให้ออกกินอยากได้ออกเป็น ให้ฝันดีฝันเด่น เป็นสุขอยู่ในโลกที่ไม่เป็นจริงให้ฝันว่าอยู่ในบ้านทรายทองกับกองมรดกทุกอย่างส่งเสริมให้รวยเร็วรวยลดและให้เป็นเศรษฐีตั้งแต่เกมโชว์ไปถึงแม้กระทั่งเกษตรผสมผสาน ซึ่งเน้นที่รายได้มากกว่าการพึ่งตนเอง หรือการอยู่อย่างพอเพียง

นี่คือผลพวงของนโยบายพัฒนาประเทศแบบ “พุงนี้รวย” ที่ทำให้คนฝันที่จะรวย ฝันที่จะมีชีวิตไปวัน ๆ เหมือนคนเล่น “เกมเศรษฐี” ฝันอยากได้ทองได้ขุมทรัพย์และได้รวยในพริบตา

นี่คือผลของการพัฒนาแบบเอาเงินนำหน้า ปัญญาตามหลัง โดยรัฐเองได้ใช้เงินเป็น ล้ำล้ำบาทตลอดหลายสิบปีที่ผ่านมาเพื่อพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะชุมชนในชนบท ผลพวง ที่เกิดขึ้น นอกจากปัญหาสารพัดที่ได้กล่าวมาแล้วยังทำให้เกิดค่านิยมใหม่ในวิถีของชุมชน ที่ บูชาเงินเหนือสิ่งอื่นใด เชื่อว่าเงินสามารถเนรมิตทุกอย่างได้จึงต้องหาเงินให้ได้มากที่สุด เงิน อย่างเดียวเท่านั้น อย่างอื่นเป็นเรื่องรอง วันนี้ทุกอย่างจึงพูดจาภาษาเงินกันหมด ไม่ว่าเรื่อง อะไร แม้แต่เรื่องการเมือง การเลือกตั้งทุกระดับก็ต้องพูดจาภาษาเงินทุกอย่างเป็นเรื่องผล ประโยชน์

## 1.2 บริบทระดับท้องถิ่น

### 1.2.1 ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านหนองสองห้อง

เมื่อปี พ.ศ. 2527 หรือประมาณ 17 ปีมาแล้ว บ้านหนองสองห้องได้แยกออกจาก บ้านหนองขวาง ต.วังกะทะ อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา เดิมชื่อบ้านหนองบอนแต่เปลี่ยนชื่อหมู่บ้านตามลักษณะของหนองน้ำซึ่งอยู่ระหว่างทางเกวียนซึ่งมีหนองน้ำขนาบอยู่สองข้างชาวบ้าน จึงเรียกหนองสองห้อง คนกลุ่มแรกที่เริ่มก่อตั้งหมู่บ้าน คือ นายเทียม หอมหวาน, นายคำพา แก่นแก้ว, นายดาว ยอดยิ่ง, นายขุน อ่อนเพลา ซึ่งผู้ใหญ่บ้านคนแรก คือ ผู้ใหญ่คำพา แก่นแก้ว ชาวบ้านส่วนใหญ่มาจากจังหวัดพิจิตร ลพบุรี และจากนครราชสีมา อาชีพครั้งแรกคือเกษตร กรรม ส่วนใหญ่จะเป็นไร่ข้าวโพด ไร่มันสำปะหลัง และอ้อย เมื่อว่างจากการทำไร่ของคน ก็จะออกรับจ้าง

### 1.2.2 ทำเลที่ตั้ง

หมู่บ้านหนองสองห้องอยู่ห่างจากตัวอำเภอปากช่อง 24 กิโลเมตร มีถนนลาดยางตัด ผ่าน ซึ่งมีอาณาเขตติดต่อกับหลายหมู่บ้าน ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดกับ	หมู่บ้านชัยเศรษฐี ต.คลองม่วง อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา
ทิศใต้	ติดกับ	เขตป่าสงวนซึ่งเป็นค่ายฝึกการรบพิเศษปากช่อง
ทิศตะวันออก	ติดกับ	หมู่บ้านชัยเศรษฐี ต.คลองม่วง อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา
ทิศตะวันตก	ติดกับ	หมู่บ้านหนองช้างตาย ต.หนองสาหร่าย อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา

### 1.2.3 สภาพปัจจุบัน

ปัจจุบันหมู่บ้านหนองสองห้องถือว่าเป็นหมู่บ้านที่ค่อนข้างเจริญเพราะมีถนนลาด ยางตัดผ่าน การคมนาคมสะดวก มีไฟฟ้าและน้ำประปาใช้ทุกหลังคาเรือน ประชาชนมีความ เป็นอยู่ดีขึ้น ซึ่งผู้ใหญ่บ้านคนปัจจุบัน คือ นายสมภักดิ์ เวชสุวรรณ



#### 1.2.4 ด้านเศรษฐกิจทั้งหมดบ้าน

ชาวบ้านของหมู่บ้านหนองสองห้องส่วนใหญ่จะทำการเกษตร คือสวนมะม่วง ประมาณร้อยละ 80 ของครัวเรือน และทำไร่ข้าวโพด ไร่อ้อย และมันสำปะหลังตามลำดับ สภาพความเป็นอยู่ดีขึ้นกว่าเดิมเพราะมีเทคโนโลยีที่ทันสมัย และมีเครื่องมือผ่อนแรงทางการเกษตร

#### 1.2.5 ด้านวัฒนธรรม

ชาวบ้านส่วนใหญ่ของหมู่บ้านหนองสองห้องจะอยู่กันเป็นครอบครัว ลักษณะของบ้านอยู่เป็นกลุ่ม มีความอบอุ่นรักใคร่ปรองดอง สามัคคีกัน วันสำคัญต่าง ๆ และวันสำคัญทางศาสนาชาวบ้านจะไปทำบุญที่วัดหนองสองห้องซึ่งเป็นวัดประจำหมู่บ้านและเป็นจุดศูนย์รวมจิตใจของชาวบ้านหนองสองห้อง

#### 1.2.6 ลักษณะของประชากร

หมู่บ้านหนองสองห้อง ต. วังกะทะ อ. ปากช่อง จ. นครราชสีมา มีจำนวนประชากร 317 คน แยกเป็นชาย 164 คน หญิง 153 คน ทั้งหมด 83 ครัวเรือน ดังแสดงในตารางที่ 1 ซึ่งข้อมูลได้มาจาก แบบสำรวจข้อมูล บร.1

ตารางที่ 5 แสดงจำนวนประชากรแยกตามอายุ

อายุ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1 – 12 ปี	30	9.47
13-18 ปี	68	21.45
19-50 ปี	182	57.41
50-60 ปี	29	9.15
60 ปีขึ้นไป	8	2.52
รวม	317	100

ที่มา: จากการสำรวจ เดือน ธันวาคม พ.ศ. 2544

จากตารางจะเห็นได้ว่า ประชากรในหมู่บ้านหนองสองห้องส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 19-50 ปี คิดเป็นร้อยละ 57.41 รองลงมาได้แก่ประชากรที่มีอายุ 13-24 ปี คิดเป็นร้อยละ 21.45 ซึ่งโดยภาพรวมแล้วประชากรในหมู่บ้านส่วนใหญ่อยู่ในช่วงวัยทำงานซึ่งเป็นสิ่งที่ดีและเป็นการบ่งบอกถึงอัตรากำลังการประกอบอาชีพ และเป็นผู้ที่สำคัญในการหารายได้มาใช้จ่ายในครอบครัวเพื่อการกินคือผู้ดีของสมาชิกในครอบครัว

### 1.2.7 ด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

หมู่บ้านหนองสองห้อง มีพื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด 2,392 ไร่ แบ่งเป็นที่ทำสวน 800 ไร่ คิดเป็น 33.44% ที่เหลือเป็นการทำเกษตร ได้แก่ การปลูกมันสำปะหลังแล้งข้าวโพด และ อ้อย คิดเป็น 66.56%

ตารางที่ 6 แสดงจำนวนครอบครัวที่มีที่ดินเป็นของตัวเอง

จำนวน (ไร่)	จำนวนครอบครัว	ร้อยละ
1-5 ไร่	1	1.20
6-10 ไร่	8	9.64
11-12 ไร่	14	16.86
21-50 ไร่	8	9.64
50 ไร่ ขึ้นไป	2	2.42
ยังไม่ได้เอกสารสิทธิ์	50	60.24
รวม	83	100

ที่มา: จากการสำรวจ เดือนธันวาคม พ.ศ.2544

ตารางที่ 7 จำนวนแหล่งน้ำและการใช้น้ำ สามารถจำแนกตามแหล่งน้ำ

แหล่งน้ำ	จำนวน	การใช้น้ำ	
		ตลอดปี	ไม่ตลอดปี
บ่อน้ำดิน	3		/
สระน้ำ	10	/	
ฝาย	1	/	
ห้วย	1		/

ที่มา: จากการสำรวจเดือนธันวาคม พ.ศ. 2544

### 1.2.8 ด้านการศึกษาและสาธารณสุข

ด้านการศึกษา ตั้งแต่เริ่มก่อตั้งหมู่บ้านหนองสองห้องจนถึงปัจจุบัน หมู่บ้านยังไม่มีโรงเรียนในหมู่บ้าน เด็กในหมู่บ้านจะต้องเดินทางไปเรียนนอกหมู่บ้าน คือ โรงเรียนนิคมสร้างตนเองลำตะคอง ๔ ซึ่งตั้งอยู่ บ้านซับพลู หมู่ที่ 5 ตำบลคลองม่วง อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งอยู่ใกล้กับหมู่บ้านมากที่สุด เป็นโรงเรียนที่เปิดสอนในระดับ อนุบาลจนถึงชั้น

มัธยมศึกษาปีที่ 3 นักเรียนที่เรียนจบชั้นประถมศึกษาที่ไม่ต้องการสอบแข่งขันสามารถเรียนต่อได้เลย หรือนักเรียนส่วนหนึ่งต้องการเปลี่ยนโรงเรียนอื่นก็จะไปเรียนที่โรงเรียนปากช่อง 1 ซึ่งเป็นโรงเรียนมัธยมประจำอำเภอที่ตั้งอยู่ตัวอำเภอปากช่อง หรือ โรงเรียนอื่น เช่น โรงเรียนปากช่อง 2 เป็นโรงเรียนสาขาของโรงเรียนปากช่อง 1 ซึ่งเป็นโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาให้กับนักเรียนในท้องถิ่น เปิดสอนในระดับมัธยมศึกษาเช่นกัน ตั้งอยู่ห่างจากหมู่บ้านประมาณ 7 กิโลเมตร ถ้านักเรียนจบการศึกษาแล้วต้องการเรียนต่อก็ไปเรียนที่ ในตัวเมืองนครราชสีมา หรือกรุงเทพมหานคร

ด้านสาธารณสุขของประชากรในหมู่บ้าน โดยทั่วไปประชากรในหมู่บ้านมีสุขภาพแข็งแรง สมบูรณ์ เนื่องจากต้องใช้แรงงานประกอบอาชีพ ก็เปรียบเสมือนว่าได้ออกกำลังกายไปในตัวอยู่ทุกวัน ส่วนใหญ่ในแต่ละหลังคาเรือนจะมียาสามัญประจำบ้านจำพวก พาราเซตามอล ยาลดไข้ แก้ปวด เป็นต้น เมื่อมีอาการเจ็บป่วยหรือมีอุบัติเหตุเล็กน้อย ก็จะหายมาทานเอง แต่ถ้ามีอาการจนดูแลตัวเองไม่ไหวก็จะเดินทางไปที่สถานีอนามัยซึ่งอยู่บ้านหนองขวางหมู่ที่ 5 ตำบลลวงกะทะ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา หรือ สถานีอนามัยชัยพลูตั้งอยู่ที่ บ้านชัยพลู ตำบลคลองม่วง อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา และ โรงพยาบาลที่ใกล้ที่สุด คือ โรงพยาบาลปากช่องนานา ซึ่งตั้งอยู่ที่ตัวอำเภอปากช่อง

#### 1.2.9 ผู้นำชุมชนและคณะกรรมการหมู่บ้าน

หมู่บ้านหนองสองห้องมีผู้นำชุมชนและคณะกรรมการหมู่บ้านดังนี้

- |                 |            |                      |
|-----------------|------------|----------------------|
| 1) นายสมภักดิ์  | เวชสุวรรณ  | ฝ่ายปกครอง           |
| 2) นางมารุต     | พุดซ้อน    | ฝ่ายพัฒนา            |
| 3) นายสวรรค์    | วงษ์จันทิก | ฝ่ายป้องกัน ปราบปราม |
| 4) นางเจียมใจ   | จันอินทร์  | คลัง                 |
| 5) นางสมถวิล    | ทองศิริ    | สาธารณสุข            |
| 6) นายสมพร      | ทอนสูงเนิน | ศึกษาวัฒนธรรม        |
| 7) นายแดง       | ทองรอด     | สวัสดิการสังคม       |
| 8) นางศรีเมือง  | เวชสุวรรณ  | กิจการสตรี           |
| 9) นางสาวสมมาตร | งามกลาง    | เยาวชน               |
| 10) นายสำราญ    | เทียนทอง   | ประชาสัมพันธ์        |

## 2. ผลการประเมินโครงการโดยภาพรวม

ผลการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านหนองสองห้อง ต.วังกะทะ อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา มีดังนี้

### 2.1 ผลการประเมินหน่วยระบบ A

หน่วยระบบ A คือ หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้

#### 2.1.1 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ A

1) นโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับ โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง จากการสัมภาษณ์ประชากรในหมู่บ้านหนองสองห้องในเรื่องเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่เป็นเรื่องเกี่ยวกับนโยบายของรัฐบาลในปัจจุบัน ซึ่งแบ่งออกได้เป็น 2 ประเด็น ดังนี้

ประเด็นที่หนึ่ง พบว่า ความเข้าใจเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ประชากรในหมู่บ้านมีความเข้าใจที่ถูกต้อง ว่า เงินกองทุนหมู่บ้านเป็นเงินหมุนเวียนในหมู่บ้านที่รัฐบาลสนับสนุนให้ทุกหมู่บ้านในประเทศ เพื่อให้สมาชิกในหมู่บ้านกู้เงินไปใช้ในการประกอบอาชีพ เป็นเงินช่วยเหลือในด้านการเกษตร โดยเป็นเงินกู้ที่มีอัตราดอกเบี้ยต่ำกว่าอัตราดอกเบี้ยทั่วไป และเมื่อครบกำหนดชำระหนี้ก็ต้องนำเงินส่งคืนกองทุนหมู่บ้าน

ประเด็นที่สอง จากการศึกษาเกี่ยวกับทัศนคติที่มีต่อกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง พบว่า กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองมีทั้งข้อดีและข้อเสีย ในแง่ของข้อดีคือ เงินกองทุนหมู่บ้านเป็นเงินกู้ที่มีอัตราดอกเบี้ยต่ำกว่าสถาบันการเงินอื่น ๆ อยากให้รัฐบาลเข้ามาช่วยเหลืออย่างสม่ำเสมอ ส่วนข้อเสียคือ เงินกู้จากกองทุนหมู่บ้านเป็นการเพิ่มหนี้ให้กับชาวบ้าน เมื่อครบกำหนดระยะเวลาชำระหนี้สมาชิกกลัวว่าจะไม่มีเงินมาชำระหนี้เนื่องจากเกิดปัญหาฝนแล้ง ฝนทิ้งช่วง ผลผลิตที่ได้น้อยตามไปด้วย

#### 2) คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน

ในการจัดเวทีประชาคมเลือกตั้งคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน คณะอนุกรรมการระดับอำเภอที่ได้รับมอบหมายสังเกตการณ์การคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านจะทำการประชาสัมพันธ์ให้ผู้เข้าร่วมเวทีประชาคมได้เข้าใจในแนวทางการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านเป็นไปด้วยความโปร่งใส บริสุทธิ์ ยุติธรรม

ผู้เข้าร่วมประชาคมเลือกตั้งคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน จะเลือกผู้ที่มีความรู้ความสามารถ มีประสบการณ์ มีความรับผิดชอบ เป็นคนดีของหมู่บ้าน เป็นที่ยอมรับของประชาชน โดยที่ประชุมชาวบ้านจะเป็นผู้กำหนดวิธีการเลือกสรรคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านกันเอง

หมู่บ้านหนองสองห้อง ได้ดำเนินการคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านเมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2544 โดยมีเจ้าหน้าที่จากทางราชการเข้าร่วมสังเกตการณ์เลือกตั้งคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านจำนวน 1 คน ซึ่งเป็นปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลวังกะทะ ซึ่งวิธีการคัดเลือกนั้นใช้วิธีการเสนอชื่อผู้ที่มีความรู้ความสามารถ แล้วให้สมาชิกยกมือออกเสียงเลือก ใครมีคะแนนเสียงหรือได้รับการยอมรับก็จะได้รับเลือกตั้งเป็นคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน โดยผู้ที่ได้รับการคัดเลือกเป็นกรรมการกองทุนนั้นมาจากสมาชิกกองทุนหมู่บ้านหนองสองห้องนั่นเอง

ตารางที่ 8 รายชื่อคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านหนองสองห้อง และผู้ทรงคุณวุฒิและที่ปรึกษา

ตำแหน่ง	ชื่อ - สกุล	อายุ (ปี)	อาชีพ	ประสบการณ์/ความสามารถพิเศษ
ประธาน	นางมารุต พุฒซ้อน	31	ทำสวน	อสม.
รองประธาน	นางเพ็ญพรรณ แก่นแก้ว	44	ครู	ครูชุมชนศึกษา
เลขานุการ	นางมีนา จันอินทร์	33	ทำสวน	บัญชีหมู่บ้าน
เหรัญญิก	นายประหยัด วงศ์น้อย	32	"	กรรมการหมู่บ้าน
กรรมการ	นายสมศักดิ์ เวชสุวรรณ	40	"	ผู้ใหญ่บ้าน
กรรมการ	นางมาลี กลางสอน	49	"	กรรมการหมู่บ้าน
กรรมการ	นายมัน ชันดี	48	"	"
กรรมการ	นางเรณู กลางสอน	26	"	"
กรรมการ	นายณรงค์ สมนเป็ริยา	38	"	"
ผู้ทรงคุณวุฒิ และที่ปรึกษา	นายสมศักดิ์ เวชสุวรรณ	39	ทำสวน	ผู้ใหญ่บ้าน
	นายอภิรักษ์ แก่นแก้ว	42	"	กรรมการวัด
	นางสุรินทร์ จันอินทร์	55	"	-
	นางสาวศิริรัตน์ แก่นแก้ว	38	"	อสม.

ที่มา : ระเบียนกองทุนหมู่บ้านหนองสองห้อง , 2544

หมู่บ้านหนองสองห้อง มีคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน จำนวน 9 คน เป็นชาย 4 คนเป็นหญิง 5 คน คณะกรรมการกองทุนส่วนใหญ่เป็นผู้ที่เคยเป็นผู้นำกลุ่มองค์กรชุมชนในหมู่บ้านมาแล้ว ประสบการณ์เหล่านั้นจะเป็นประสบการณ์ที่สำคัญและกำลังเสริมผลักดันให้การบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านให้ประสบผลสำเร็จได้

### 3) เงินกองทุน 1 ล้านบาท

หมู่บ้านหนองสองห้อง เป็นหมู่บ้านหนึ่งที่รับนโยบายโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองของรัฐบาล โดยได้ดำเนินการตามขั้นตอนการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านเรียบร้อยแล้ว ตั้งแต่วันที่ 30 มิถุนายน 2544 จนได้รับการจัดสรรเงินจากรัฐบาล โดยได้รับเงินโอนจากธนาคารออมสินสาขาปากช่อง เข้าบัญชีกองทุนหมู่บ้านหนองสองห้อง เลขที่ 06-4303-20-081602-8 เมื่อวันที่ 30 พฤศจิกายน 2544 ในปัจจุบันได้มีการให้สมาชิกกู้เงินไปประกอบอาชีพแล้ว ซึ่งเงินกองทุน 1 ล้านบาท สมาชิกกองทุนได้รับประโยชน์เป็นอย่างมาก เนื่องจากอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ต่ำ และมีระยะเวลาในการชำระหนี้ภายใน 1 ปี

### 4) เงินทุนสะสมของกองทุนหมู่บ้าน

เงินทุนสะสมของกองทุนหมู่บ้าน ในที่นี้ คือ เงินฝากตั้งจะที่สมาชิกกองทุนหมู่บ้านจะต้องส่งเงินฝากตั้งจะทุกเดือน เดือนละเท่า ๆ กัน ในวงเงินไม่ต่ำกว่า 10 บาท สูงสุดไม่เกิน 500 บาท ต่อเดือน เมื่อสมาชิกนำเงินมาฝากคณะกรรมการกองทุนจะนำเงินจำนวนนี้ฝากธนาคารออมสิน สาขาปากช่อง เลขที่ 06-4303-20-081601-9 ซึ่งยอดเงินฝากในบัญชีจะสะสมเพิ่มขึ้นทุกเดือน

## 2.1.2 ผลการประเมินกระบวนการ หน่วยระบบ A

### 1) การจัดทำระเบียบข้อบังคับกองทุน

เมื่อได้ทำการคัดเลือกและแต่งตั้งคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านเรียบร้อยแล้วคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านจะประชุมปรึกษาหารือร่วมกันจัดทำระเบียบข้อบังคับหลักเกณฑ์ วิธีการเกี่ยวกับการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านของตนเอง เมื่อได้ระเบียบข้อบังคับกองทุนแล้ว คณะกรรมการกองทุนจะแจ้งให้สมาชิกทราบเกี่ยวกับรายละเอียดระเบียบข้อบังคับกองทุน เมื่อสมาชิกกองทุนทราบแล้ว สมาชิกจะมีสิทธิ์แสดงความคิดเห็นต่อระเบียบข้อบังคับที่คณะกรรมการกองทุนกำหนดขึ้นว่าสามารถปฏิบัติได้หรือไม่ มีข้อต้องแก้ไขหรือไม่อย่างไร ถ้าสมาชิกเห็นชอบก็สามารถใช้ระเบียบข้อบังคับกองทุนนี้ เป็นระเบียบข้อบังคับกองทุนหมู่บ้านต่อไป

### 2) การจัดทำเอกสารเพื่อขอขึ้นทะเบียนกองทุนหมู่บ้าน

การทำเอกสารเพื่อขอขึ้นทะเบียนกองทุนหมู่บ้าน เป็นหน้าที่ของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน โดยทำการจัดเตรียมเอกสารต่าง ๆ และทำการกรอกแบบฟอร์มคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง (แบบ กทบ.๒) ซึ่งในแบบฟอร์มจะประกอบด้วยข้อมูลที่สำคัญ คือ ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับหมู่บ้าน ข้อมูลเกี่ยวกับคณะกรรมการกองทุน ข้อมูลเกี่ยวกับการเตรียมความพร้อมของหมู่บ้าน ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนิน

การกองทุนหมู่บ้านและข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิดในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน

### 3) ระบบการจัดทำบัญชี

จากการศึกษาเอกสาร การสังเกตการทำบัญชี และจากการสัมภาษณ์ คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านหนองสองห้อง สามารถสรุปข้อมูลได้ดังนี้

ในการจัดทำบัญชีกองทุนหมู่บ้านหนองสองห้อง จะจัดทำบัญชีโดยเน้นการจัดทำบัญชีตามสภาพความเป็นจริงในการดำเนินกิจกรรมตามปกติ มากกว่าตามหลักวิชาการ ไม่มีคำว่า เดบิต เครดิต แต่ยังคงบันทึกรายการบัญชีตามหลักบัญชีคู่ และใช้เกณฑ์เงินสดในการบันทึกบัญชี

การจัดเอกสารการทำบัญชีของกองทุนหมู่บ้าน มีสมุดบัญชี ทะเบียน และรายงานที่เกี่ยวข้อง คือ

- สมุดบัญชี เป็นสมุดบัญชีที่ใช้บันทึกรายละเอียด การรับ และการจ่ายเงินกองทุนหมู่บ้าน ซึ่งประกอบด้วย สมุดบัญชีรายรับ และสมุดบัญชีรายจ่าย

- ทะเบียน ประกอบด้วย ทะเบียนคุมค่าของตู้ ทะเบียนคุมลูกหนี้รายตัว ทะเบียนคุมเงินฝากสัจจะ / เงินฝากรายตัว และทะเบียนคุมทรัพย์สินที่รับเป็นค่าหุ้น / บริจาค

- รายงานการเงิน ประกอบด้วย รายงานการรับจ่ายเงินประจำเดือน รายงานประจำปี ซึ่งได้แก่งบรายได้ – ค่าใช้จ่าย งบรายได้ – ค่าใช้จ่ายสะสม งบดุล

ในส่วนของการลงบัญชีและการจัดทำทะเบียนต่าง ในขณะนี้คณะกรรมการกองทุน โดยเลขานุการ ได้ทำการลงบัญชีไปบางส่วนแล้ว สำหรับเอกสารที่สามารถทำได้ ได้แก่บัญชีเงินฝากธนาคาร บัญชีรายรับ บัญชีรายจ่าย นอกจากนี้ทะเบียนที่ทำการลงรายละเอียดแล้ว ได้แก่ ทะเบียนค่าของตู้ ทะเบียนคุมลูกหนี้รายตัว ทะเบียนคุมลูกหนี้เงินกู้ ยังมีเอกสารการลงบัญชีบางส่วนที่ยังไม่ได้ทำการจัดทำ เนื่องจากรายละเอียดหรือเหตุการณ์ยังไม่เกิดขึ้น ซึ่งคณะกรรมการจะได้ดำเนินการในขั้นต่อไป

จากการสัมภาษณ์ สอบถามคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านหนองสองห้องเกี่ยวกับการลงบัญชีและทะเบียนต่าง ๆ คณะกรรมการกองทุนให้ความคิดเห็นและกล่าวถึงปัญหาเกี่ยวกับกรจัดทำบัญชี และทะเบียน คือ ในการทำบัญชียังมีปัญหาในเรื่องของการทำความเข้าใจเนื้อหารายละเอียดของบัญชีอยู่ ยังไม่ค่อยเข้าใจนัก เพราะคณะกรรมการส่วนใหญ่ การศึกษาน้อย ไม่เคยมีความรู้ในเรื่องการทำบัญชี แม้จะเคยได้รับการอธิบาย การรับความรู้จากการอบรมมาแล้วก็ตาม จึงมีความคิดเห็นว่า ควรมีการฝึกอบรมการทำบัญชีอีก

#### 4) กิจกรรมเกี่ยวกับสมาชิกกองทุน

ผู้ที่ต้องการเป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน สามารถยื่นคำขอสมัครเป็นสมาชิกกองทุนได้ที่คณะกรรมการกองทุน ซึ่งผู้ที่สมัครเป็นสมาชิกกองทุนได้จะต้องมีคุณสมบัติตามระเบียบข้อบังคับของกองทุนหมู่บ้านหนองสองห้อง (ภาคผนวก ข) เมื่อผู้ที่ต้องการสมัครยื่นคำขอสมัครเป็นสมาชิกกองทุนเรียบร้อยแล้ว คณะกรรมการกองทุนจะพิจารณาสมัครและถ้าเห็นสมควรก็จะรับเข้าเป็นสมาชิก โดยจะแจ้งบุคคลนั้นเสียค่าธรรมเนียมแรก และค่าหุ้นภายใน 3 วัน นับจากวันที่ได้รับแจ้งให้เข้าเป็นสมาชิกกองทุน ผู้สมัครเป็นสมาชิกกองทุนสามารถสมัครเข้าเป็นสมาชิกในลักษณะปัจเจกบุคคล และกลุ่มหรือองค์กรชุมชน แล้วแต่ความสมัครใจของผู้สมัครเป็นสมาชิก

สมาชิกกองทุนหมู่บ้านหนองสองห้อง มีจำนวน 75 คน (ภาคผนวก ข) ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้าน ผู้สมัครเข้าเป็นสมาชิกกองทุนจะต้องชำระค่าหุ้น 10 บาท อย่างน้อยคนละ 2 หุ้น เป็นจำนวนเงิน 20 บาท

การฟื้นฟูสภาพของการเป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน ให้เป็นไปตามระเบียบข้อบังคับของกองทุนหมู่บ้านหนองสองห้อง (ภาคผนวก ข) เช่น ตาย ลาออก ได้รับอนุมัติให้ลาออกจากคณะกรรมการกองทุน วิกลจริต จิตฟั่นเฟือน ที่ประชุมใหญ่สมาชิกมีมติให้ออก เป็นต้น

#### 5) กิจกรรมเกี่ยวกับการกู้เงินกองทุน

เงินกองทุนหมู่บ้านเป็นเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้าน สำหรับสมาชิกนำไปประกอบอาชีพเมื่อสมาชิกประสงค์จะกู้เงินกองทุน จะต้องระบุวัตถุประสงค์ในการกู้เงินอย่างชัดเจนในลักษณะของโครงการ โดยจะต้องเป็นโครงการที่สามารถดำเนินการได้จริง และเป็นไปได้ทางการตลาดและสามารถเห็นได้ชัดว่ามีความคุ้มค่าต่อการลงทุน

สมาชิกกองทุนสามารถยื่นโครงการกู้เงินต่อคณะกรรมการกองทุน เพื่อนำไปใช้จ่ายในการดำเนินกิจกรรมดังต่อไปนี้ คือ การพัฒนาอาชีพ การสร้างงาน การสร้างรายได้ หรือเพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย บรรเทาเหตุฉุกเฉินและจำเป็นเร่งด่วน

สมาชิกรายหนึ่งกู้ได้ในวงเงินไม่เกิน 20,000 บาท แต่ในกรณีที่คณะกรรมการกองทุนมีมติอนุมัติเป็นคราวอนุมัติเงินกู้รายใดเกิน 20,000 บาท คณะกรรมการจะเรียกประชุมสมาชิกเพื่อให้สมาชิกพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาด ทั้งนี้การอนุมัติเงินกู้รายหนึ่งต้องไม่เกิน 20,000 บาท ในการกู้เงินจะต้องมีการทำสัญญาไว้กับคณะกรรมการกองทุนตามแบบและเงื่อนไขที่กำหนด โดยมีหลักประกันเงินกู้ ในกรณีกองทุนหมู่บ้านหนองสองห้องจะให้สมาชิกกองทุนจำนวนอย่างน้อย 2 คน เป็นผู้ค้ำประกันกันเอง ในการชำระหนี้เงินกู้ให้ผู้กู้ส่งเงินคืนพร้อม



ดอกเบี้ยภายในระยะเวลา 1 ปี โดยอัตราดอกเบี้ยที่ใช้สมาชิกกองทุนหมู่บ้านหนองสองห้องลง  
มติให้คิดดอกเบี้ย ในอัตราร้อยละ 6 ต่อปี ในกรณีผู้กู้ผิดสัญญา จะต้องเสียเบี้ยปรับอัตราร้อยละ  
0.5 ต่อวัน เว้นแต่ผู้กู้ยืมเงินให้เป็นไปตามระเบียบข้อบังคับกองทุนหมู่บ้านหนองสองห้อง  
(ภาคผนวก ค)

#### 6) การส่งเสริมการใช้จ่ายเงินกู้

ในกรณีหมู่บ้านหนองสองห้องนั้น ผู้ที่กู้ยืมเงินส่วนใหญ่จะกู้เงินไป  
ประกอบอาชีพที่ตนมีความชำนาญ มีความรู้และประสบการณ์ จากการประกอบอาชีพนี้มาตั้ง  
แต่อดีตแล้ว ไม่มีสมาชิกรายใดกู้เงินไปดำเนินกิจกรรมใหม่ที่ไม่เคยทำมาก่อน ต่างคนก็ต่างใช้  
เงินกู้ในการดำเนินการกิจกรรมของตนเอง ไม่มีการแนะนำหรือการส่งเสริมการใช้จ่ายเงินกู้มากนัก  
เพียงแต่คณะกรรมการกองทุนให้คำชี้แจง แนะนำให้นำเงินกู้ไปใช้ให้ถูกต้องตามวัตถุประสงค์  
ตาม โครงการที่เสนอและใช้เงินกู้เพื่อการประกอบอาชีพเพื่อการสร้างรายได้เท่านั้น

#### 7) การตรวจสอบการใช้จ่ายเงินลงทุน

เมื่อสมาชิกกู้เงินไปแล้วจะต้องมีการตรวจสอบการใช้จ่ายเงินกู้หรือเงิน  
ทุน ซึ่งเป็นหน้าที่ของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ว่าได้นำเงินกู้ไปใช้ตามวัตถุประสงค์ของ  
กองทุนหรือตามที่เสนอโครงการไว้หรือไม่ใช้อย่างไร ในกรณีกองทุนหมู่บ้านหนองสองห้อง  
จากการสังเกตและติดตามประเมินโครงการ พบว่า คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านยังไม่ได้มี  
การติดตาม ตรวจสอบการใช้จ่ายเงินกู้ของสมาชิกที่กู้เงินไปแล้วอย่างใด เพียงแต่เคยมีการประชุม  
ปรึกษาหารือว่าจะทำการติดตามตรวจสอบการใช้จ่ายเงินกู้เท่านั้น แต่ในทางปฏิบัติยังไม่ได้ดำเนินการ  
ขณะนี้เวลาที่ผ่านมานายหลายเดือนเงินที่สมาชิกกู้ไปนั้นคงจะนำไปใช้จ่ายในการดำเนินก  
ิจกรรมหมดแล้วถ้าจะเริ่มมีการติดตามตรวจสอบคงทำได้ยาก และคงได้ข้อมูลที่ไม่เป็นจริงหรือ  
ไม่ถูกต้องเท่าที่ควร

#### 8) การจัดสรรผลประโยชน์

- เป็นเงินปันผลค่าหุ้นในอัตราร้อยละ 10
- เป็นเงินเฉลี่ยคืนให้แก่ผู้กู้ในอัตราร้อยละ 20
- เป็นเงินตอบแทนแก่คณะกรรมการกองทุนในอัตราร้อยละ 15
- เป็นทุนการศึกษาและพัฒนาอาชีพของประชากรในอัตราร้อยละ 15
- เป็นทุนเพื่อสมทบกองทุนในอัตราร้อยละ 15
- เป็นทุนเพื่อสาธารณประโยชน์ของหมู่บ้านในอัตราร้อยละ 15
- เป็นทุนสำหรับใช้จ่ายกิจกรรมอื่นของกองทุนในอัตราร้อยละ 15

### 2.1.3 ผลการประเมินผลผลิต หน่วยระบบ A

#### 1) จำนวนสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน

เมื่อผู้ต้องการเป็นสมาชิกกองทุนอื่นคำสมัครเป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน ซึ่งจะต้องมีคุณสมบัติตามที่ระเบียบข้อบังคับกองทุนกำหนดเรียบร้อยแล้ว คณะกรรมการกองทุนจะพิจารณาอนุมัติรับเข้าเป็นสมาชิก ซึ่งในหมู่บ้านหนองสองห้องมีสมาชิกกองทุนจำนวน 75 คน โดยได้ดำเนินการตามขั้นตอนการเป็นสมาชิกเรียบร้อยแล้ว

#### 2) จำนวนผู้ที่ได้กู้เงิน

ตารางที่ 9 แสดงจำนวนผู้ที่ได้กู้เงินแยกตามประเภทกิจกรรม

กิจกรรม	จำนวนคน	ร้อยละ
ทำสวน	44	72.13
เลี้ยงสัตว์	7	11.48
ค้าขาย	9	14.75
เสริมสวย	1	1.64
รวม	61	100

ที่มา : จากรายงานการปฏิบัติงานรายเดือน กรกฎาคม 2545

จากตารางข้างต้นจะเห็นได้ว่า ผู้กู้ไปใช้ในการลงทุนการทำสวนมะม่วงมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 72.13 กู้เงินไปใช้ในการค้าขาย ร้อยละ 14.75 กู้เงินไปใช้ในการเลี้ยงสัตว์ ร้อยละ 11.48 และกู้เงินไปใช้ในการเสริมสวย ร้อยละ 1.64 เท่านั้น ซึ่งสัดส่วนการกู้เงินกองทุนมาจากประกอบอาชีพหลักนั่นเอง

#### 3) จำนวนเงินที่ให้กู้

ตารางที่ 10 แสดงจำนวนเงินกู้ตามประเภทกิจกรรม

กิจกรรม	จำนวนเงิน (บาท)	ร้อยละ
ทำสวน	685,000	78.56
ค้าขาย	58,000	6.65
เลี้ยงสัตว์	119,000	13.65
เสริมสวย	10,000	1.14
รวม	872,000	100

ที่มา : จากรายงานการปฏิบัติงานรายเดือน เดือนกรกฎาคม

จากตารางพบว่า จำนวนเงินกู้ที่มีปริมาณมากที่สุด คือจำนวนเงินกู้ที่ผู้กู้เงินกู้ไปเพื่อการทำสวนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 78.56 รองลงมาคือเลี้ยงสัตว์ คิดเป็นร้อยละ 13.65 และค้าขายร้อยละ 6.65 และ 1 รายผู้เงินไปทำร้านเสริมสวยคิดเป็น 1.14

#### 4) จำนวนผู้ชำระเงินกู้

กำหนดระยะเวลาชำระคืนเงินกู้ของกองทุนหมู่บ้านหนองสองห้อง มีกำหนดระยะเวลา 1 ปี โดยมีกำหนดค่างวดในเดือนพฤศจิกายน 2545 สำหรับผู้รอบแรก ในเดือนธันวาคม 2545 สำหรับผู้รอบสองและในเดือนเมษายน 2546 สำหรับผู้รอบที่สาม ในปัจจุบันยังไม่ผู้รายใดนำเงินมาชำระคืนเงินกู้แม้แต่รายเดียว ซึ่งอาจจะมีสาเหตุเนื่องมาจากปัจจัยหลาย ๆ ประการ เช่น ยังไม่มีจำนวนเงินเพียงพอที่จะชำระคืน หรืออาจจะเป็นเพราะว่ายังไม่ถึงกำหนดชำระคืน นั่นก็เป็นเหตุผลของผู้กู้แต่ละรายไป

#### 5) จำนวนเงินที่ได้รับชำระคืน

เนื่องจากผู้กู้ยืมเงินกองทุนหมู่บ้านยังไม่มีการชำระคืนเงินกู้กองทุนหมู่บ้านแต่อย่างใด จำนวนเงินกู้ที่ได้รับชำระคืนจึงยังไม่มีจำนวนเงินแต่อย่างใด

#### 6) กองทุนสะสมหมู่บ้าน

กองทุนหมู่บ้านได้ดำเนินการยังไม่ครบระยะเวลายังไม่ถึงสามชิกที่ผู้เงินกองทุนยังไม่มีการนำเงินมาชำระคืนพร้อมดอกเบี้ย จำนวนเงินกองทุนหมู่บ้านยังเป็นยอดเงินคงเหลือจากที่สมาชิกผู้ไป นั่นคือ 128,000 บาท เมื่อสิ้นรอบระยะเวลายังไม่ถึงสามชิกนำเงินมาชำระหนี้พร้อมดอกเบี้ยเงินกู้ แล้วทางคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านจะมีการเปลี่ยนแปลงไป

นอกจากบัญชีเงินกองทุนหมู่บ้านแล้ว ยังมีบัญชีเงินตั้งจะกองทุนหมู่บ้านอีก ซึ่งเป็นเงินฝากของสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน ที่จะต้องฝากทุก ๆ เดือน

#### 7) การใช้เงินกู้ตามวัตถุประสงค์

เนื่องจากคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านหนองสองห้องยังไม่มีการติดตามตรวจสอบการใช้เงินกู้ของสมาชิกที่ผู้เงินไป ทำให้ไม่ทราบข้อเท็จจริงที่แน่นอนว่าผู้ได้นำเงินไปใช้ตามวัตถุประสงค์ที่ได้เสนอ โครงการขอผู้ไว้หรือไม่ แต่จากการสังเกตจากการลงพื้นที่พบว่าส่วนใหญ่ผู้เงินไปใช้ตามวัตถุประสงค์

ผลโดยอ้อม คือ เกิดการสร้างทักษะและโอกาสในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านของตนเอง เกิดการสร้างเสริมการออมในหมู่บ้านจากการฝากเงินตั้งจะกองทุนหมู่บ้าน กองทุนหมู่บ้านสามารถช่วยแก้ปัญหาการขาดเงินทุนในการประกอบอาชีพ โดยเฉพาะเกษตรกร นอกจากนี้ผลตอบแทนที่จะได้จากดอกเบี้ยนั้น ทำให้กองทุนหมู่บ้านมีเงินเพิ่มขึ้น ผล

คอบแทนอาจจะนำไปใช้ในการพัฒนาหมู่บ้านอีกด้วย และกองทุนหมู่บ้านยังก่อให้เกิดการกระจายรายได้ภายในหมู่บ้าน เนื่องจากการใช้จ่ายของสมาชิกที่ถูกลงไปประกอบอาชีพ

## 2.1 ผลการประเมินหน่วยระบบ B

หน่วยระบบ B คือ หน่วยระบบระดับบุคคล

### 2.1.1 ผลการประเมินบริบทของหน่วยระบบ B

#### 1) อาชีพ

ตารางที่ 11 แสดงอาชีพของผู้กู้เงินกองทุนหมู่บ้าน

อาชีพ	จำนวนคน	ร้อยละ
ทำสวน	44	72.13
ค้าขาย	9	14.75
เลี้ยงสัตว์	7	11.48
เสริมสวย	1	1.64
รวม	61	100

ที่มา : จากการสำรวจโดยใช้แบบเจาะลึกรายกรณี (บร.11)

จาดตารางแสดงให้เห็นว่า สมาชิกที่กู้เงินกองทุนหมู่บ้านประกอบอาชีพทำสวนมากที่สุด ของสมาชิกผู้กู้เงินทั้งหมด รองลงมาได้แก่สมาชิกที่ประกอบอาชีพค้าขายและเลี้ยงสัตว์ เสริมสวยน้อยที่สุด ผู้กู้เงินกองทุนหมู่บ้านส่วนใหญ่มีอาชีพทำสวนนั้น เนื่องมาจากเป็นอาชีพหลักของสมาชิกนั่นเอง ส่วนอาชีพอื่น ๆ มีน้อยเพราะไม่ใช่อาชีพหลักของประชากรในหมู่บ้าน

#### 2) รายได้ของครอบครัว

ผู้กู้ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีรายได้ที่สามารถเลี้ยงครอบครัวได้ และมีรายได้พอที่จะชำระคืนเงินกู้ได้ เนื่องจากการพิจารณาให้เงินกู้ของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านนั้นจะต้องพิจารณาจากรายได้ของครอบครัวเช่นกัน

#### 3) หนี้สินของครอบครัว

ผู้กู้เงินกองทุนหมู่บ้านส่วนใหญ่มีหนี้สินจากการกู้เงินไปประกอบอาชีพ ซึ่งเป็นหนี้สินที่เกิดขึ้นจากการกู้เงินจากสถาบันการเงินต่าง ๆ เช่น ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร เป็นต้น และหนี้ที่เกิดขึ้นจากการกู้เงินนายทุนนอกระบบ ที่มีอัตราดอกเบี้ยที่สูงกว่าสถาบันการเงินอื่น

#### 4) ประสพการณ์ในการดำเนินการ

ในเรื่องของประสพการณ์ในการดำเนินงานของผู้กู้เงินไปประกอบอาชีพนั้น ผู้กู้จะมีประสพการณ์จากการประกอบอาชีพของตนเองเป็นอย่างดีอยู่แล้ว เนื่องจากเป็นอาชีพที่ได้ทำมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

#### 2.1.2 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้า หน่วยระบบ B

##### 1) จำนวนเงินกู้ที่ได้รับอนุมัติ

คณะกรรมการกองทุนได้ทำการพิจารณาให้เงินกู้จากปัจจัยหลาย ๆ ประการ เช่น ลักษณะของผู้ขอกู้ สภาพการอยู่อาศัย ความสามารถในการชำระหนี้ เป็นต้น จึงได้ทำการอนุมัติเงินกู้ตามความเหมาะสมในการดำเนินกิจกรรมและองค์ประกอบในการพิจารณา

##### 2) จำนวนเงินทุนอื่น ๆ

จำนวนเงินทุนอื่น ๆ ในที่นี้ หมายถึง จำนวนเงินทุนของผู้ประกอบธุรกิจ นอกเหนือจากเงินที่กู้จากกองทุนหมู่บ้าน ซึ่งเงินทุนนี้ มาจากเงินทุนส่วนตัวของผู้กู้เอง และอาจจะได้มาจากการกู้เงินจากสถาบันการเงินอื่น ๆ หรือนายทุนนอกระบบ เพราะจำนวนเงินจากการกู้กองทุนหมู่บ้านอาจจะไม่เพียงพอต่อการประกอบธุรกิจ ถ้าเป็นธุรกิจหรือกิจกรรมที่มีขนาดใหญ่ที่ต้องใช้เงินลงทุนจำนวนมากขึ้น

##### 3) สถานที่และวัตถุดิบในการประกอบอาชีพ

สถานที่ในการประกอบอาชีพและวัตถุดิบ สามารถอธิบายตามกิจกรรมที่ผู้กู้ได้กู้เงิน ไปดำเนินการ ดังต่อไปนี้

ผู้กู้ที่กู้เงินไปใช้ในการทำสวนมะม่วง ซึ่งผู้กู้ส่วนใหญ่จะมีที่ดินเป็นของตนเอง หรือผู้กู้บางรายได้มีการเช่าเพิ่มเติมจากที่มีอยู่ สถานที่ประกอบการคือที่ดินดังกล่าวนั่นเอง ส่วนวัตถุดิบในการดำเนินงาน จะเป็นพวก ยาฉีดบำรุง ยาฆ่าแมลง สารราด ปุ๋ย จะได้มาจากการซื้อที่นั่น

ผู้กู้ที่กู้เงินไปใช้ในการเลี้ยงสัตว์ คือ โคนเนอ สุกร นั้น ส่วนใหญ่สถานที่ในการเลี้ยงสัตว์คือ เลี้ยงไว้บริเวณบ้านของตนเอง โดยทำคอกหรือโรงเรือนแยกออกจากตัวบ้าน ซึ่งจะเลี้ยงในปริมาณไม่มากนักเป็นกิจการเล็ก ๆ ไม่มีแรงงานหรือลูกจ้างประจำ ส่วนใหญ่จะเลี้ยงเองภายในครอบครัววัตถุดิบที่ใช้ส่วนใหญ่จะเป็นพวก อาหารสัตว์สำเร็จรูปที่ซื้อตามท้องตลาดทั่วไป นอกจากนั้นก็จะเป็นพวกอาหารที่มีอยู่ตามธรรมชาติ เช่น หญ้าสำหรับโคนเนอ เป็นต้น

ผู้กู้ที่กู้เงินไปใช้ในการค้าขาย เป็นการขายของอุปโภคบริโภค ผู้กู้จะร้านค้าเล็ก ๆ เป็นของตนเองอยู่แล้ว ซึ่งส่วนใหญ่ร้านจะเป็นส่วนหนึ่งของบ้าน เป็นร้านค้าที่มีสินค้าขายใน

ลักษณะร้านขายของชำ สินค้าเล็ก ๆ น้อย ๆ ที่ใช้ชีวิตประจำวัน ผู้กู้จะกู้เงินไปเพื่อเป็นเงินทุนหมุนเวียนนํ้า และซื้อสินค้าเพิ่มเข้าร้านของตน

#### 4) จำนวนแรงงาน

ในการดำเนินงานของผู้กู้ที่กู้เงินไปประกอบอาชีพนั้นส่วนใหญ่ใช้แรงงานในครอบครัวจะมีการจ้างแรงงานบ้าน ในส่วนที่เกินความสามารถของสมาชิกในครอบครัว แรงงานส่วนใหญ่จะเป็นแรงงานภายในหมู่บ้านเอง เป็นการจ้างแรงงานแบบเป็นครั้งคราวเฉพาะกิจกรรมเท่านั้น ไม่ใช่แรงงานประจำที่ต้องทำตลอดทั้งปี ซึ่งค่าแรงของหมู่บ้านหนองสองห้อง ตามปกติอยู่ในราคา 120 บาทต่อวัน แต่ถ้าเป็นกรณีเหมาะก็จะมีการตกลงราคาการจ้างระหว่างผู้จ้างและผู้รับจ้างกันเอง

#### 5) ความรู้และทักษะในการดำเนินงาน

ผู้กู้เงินกองทุนส่วนใหญ่จะกู้เงินไปดำเนินกิจกรรมที่ตนถนัดและเป็นกิจกรรมที่ทำเป็นอาชีพอยู่แล้วมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ผู้กู้จึงมีความรู้ความสามารถ มีทักษะประสบการณ์ในการดำเนินกิจกรรมเป็นอย่างดี

### 2.1.3 ผลการประเมินกระบวนการ หน่วยระบบ B

#### 1) การใช้จ่ายเงินกู้

การใช้จ่ายเงินกู้ของสมาชิกผู้กู้เงินกองทุนหมู่บ้าน แยกตามกิจกรรม ได้ดังนี้

การทำสวน ผู้กู้จะนำเงินไปจัดหา ซื้อปุ๋ย ยาฉีดบำรุง ยาราคา เป็นต้นซึ่งจำนวนเงินก็อาจเพียงพอสำหรับผู้ที่ทำกิจกรรมปริมาณน้อย แต่สำหรับผู้ที่มีารดำเนินกิจการที่มาก เงินจำนวนนี้ก็จะเงินที่นำไปสมทบเข้าไปกับเงินทุนส่วนใหญ่ของตนเองเท่านั้น

เลี้ยงสัตว์ ผู้กู้จะนำเงินไปซื้อวัว ควาย มาเลี้ยงหรือดำเนินกิจกรรม

ค้าขาย ผู้กู้จะนำเงินไปซื้อของเข้าร้าน จำพวกเครื่องอุปโภค บริโภคที่จำเป็นในชีวิตประจำวัน หรือใช้เป็นเงินทุนหมุนเวียนในการดำเนินกิจกรรมนั่นเอง

เสริมสวย ผู้กู้จะนำเงินไปลงทุนเพิ่ม โดยการซื้ออุปกรณ์ต่าง ๆ เข้าร้าน

#### 2) การหาความรู้เพิ่มเติม

ผู้กู้ที่กู้เงินกองทุนหมู่บ้านไปประกอบอาชีพส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพที่ตนเองมีความชำนาญ และมีความถนัดอยู่แล้ว ในการหาความรู้เพิ่มเติมที่เป็นประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพ ผู้กู้ส่วนใหญ่จะหาความรู้เพิ่มเติมด้วยตนเอง เช่น การสอบถามผู้ที่ดำเนินกิจกรรมประสบความสำเร็จ ได้ผลผลิตที่สูง ซึ่งจะเป็นในลักษณะปากต่อปาก ในบางครั้งจะมีทางบริษัทที่เกี่ยวข้องทางด้านเกษตรมาให้ความรู้ แนะนำแก่สมาชิกในหมู่บ้านอีกด้วย

### 3) การหาตลาด

ตลาดของผู้ประกอบธุรกิจสามารถแยกตามประเภทของกิจกรรมการ

กู้เงิน ได้ดังนี้

ทำสวน ได้แก่ ทำสวนมะม่วง จะจัดจำหน่ายโดยมีพ่อค้ามารับซื้อที่สวน และบางรายก็นำไปขายเองตามแหล่งรับซื้อ

เลี้ยงสัตว์ ในส่วนของโคนม และควาย จะมีการซื้อขายแลกเปลี่ยน โดยอิสระ ไม่มีตลาดที่แน่นอน จะตกลงราคาซื้อขายกันเองระหว่างผู้ซื้อและผู้ขาย

ค้าขาย ตลาดของผู้ขาย คือ สมาชิกในหมู่บ้านนั่นเอง

เสริมสวย ตลาดก็คือสมาชิกในหมู่บ้านและหมู่บ้านใกล้เคียง

### 4) การทำบัญชีใช้จ่ายเงิน

ผู้ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีการศึกษาน้อย การรับจ่ายเงิน การรับจ่ายเงินต่าง ๆ ไม่มีการบันทึกบัญชีตามหลักทางวิชาการแต่อย่างใด ผู้กู้ไม่ได้ให้ความสนใจหรือให้ความสำคัญกับการทำบัญชีใช้จ่ายเงินเพราะเขาไม่เห็นความจำเป็นที่จะต้องทำบัญชี มีแต่การรับจริง จ่ายจริงเท่านั้น ผู้กู้ไม่ให้ความสนใจกับสิ่งที่เขาต้องยุ่งยากเสียเวลา ถ้าจะมีการบันทึกการรับจ่ายไว้บ้างก็จะมีการจดบันทึกเฉพาะรายการที่เกี่ยวข้องกับการจ่ายเงินมาก ๆ ไม่มีการจดบันทึกรายละเอียดชัดเจน เช่น จดบันทึกว่าซื้อยาฉีดบ้าง ฎีย สารราคา เป็นจำนวนเท่าใด เท่านั้นเอง

### 5) การทำธุรกิจ / การดำเนินงาน

การทำธุรกิจ / การดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน ผู้กู้จะทำธุรกิจที่ตนถนัด การทำธุรกิจจึงเห็นไหนตามขั้นตอน หรือกระบวนการดำเนินงาน ตั้งแต่การเริ่มต้นการผลิต การดูแลรักษา จนกระทั่งผลผลิตสามารถจำหน่ายได้ ตามที่ตนเคยทำมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ตามประสบการณ์ความรู้ ความสามารถของตนเอง

## 2.1.4 ผลการประเมินผลผลิต หน่วยระบบ B

### 1) ผลโดยตรง

ผลโดยตรงของการที่ผู้กู้ทำการกู้เงินกองทุนหมู่บ้านไปประกอบ

อาชีพ คือ สำหรับผู้ที่ดำเนินกิจการประสบความสำเร็จ ผู้กู้สามารถมีรายได้เป็นตัวเลขเพิ่มขึ้น สามารถมีเงินไปใช้จ่ายในครอบครัว และมีเหลือสำหรับชำระหนี้กองทุนหมู่บ้านอีกด้วย เนื่องจากเงินกู้จากเงินกองทุนมีอัตราดอกเบี้ยต่ำกว่าการกู้เงินแหล่งอื่น ๆ ทำให้ลดต้นทุนในการลงทุน ผู้กู้ที่ประสบความสำเร็จก็อาจจะมีการขยายการผลิตเพิ่มขึ้น ซึ่งก็จะทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้นด้วย แต่ในกรณีที่ดำเนินกิจการไม่ประสบผลสำเร็จอันเนื่องมาจากปัจจัยหลาย ๆ อย่าง เช่น

ปัญหาฝนแล้ง ขาดน้ำรุนแรง ทำให้ผลผลิตไม่ดีเท่าที่ควร รายได้ลดลง การขยายผลผลิตคงเป็นไปได้ยาก

## 2) ผล โดยอ้อม

ผลโดยอ้อมที่เกิดขึ้น คือ ผู้กู้มีการติดต่อสื่อสาร มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น แลกเปลี่ยนประสบการณ์ในเรื่องการประกอบอาชีพและในเรื่องอื่น ๆ กันมากขึ้น เนื่องจากการจัดประชุมกันอย่างสม่ำเสมอ แต่ก็มีผู้กู้บางรายที่นำเงินกู้ไปประกอบอาชีพในด้านอื่น ทำให้การติดต่อสื่อสารกันค่อนข้างจะลำบาก การรับข่าวสารจากกองทุนไม่ต่อเนื่อง ขาดความร่วมมือในการดำเนินการกองทุนหมู่บ้าน ไปบ้าง มีสมาชิกบางรายที่เมื่อได้รับเงินกู้ไปแล้วไม่ค่อยให้ความร่วมมือในการเข้าประชุมเท่าใดนัก นอกจากนี้ยังเกิดการสร้างทักษะและสร้างโอกาสในการบริการจัดการกองทุนหมู่บ้านของตนเอง เกิดการส่งเสริมการออมเงินในหมู่บ้านจากเงินฝากสัจจะกองทุนหมู่บ้าน และยังเป็นการช่วยแก้ปัญหาการขาดแคลนเงินทุนในการประกอบอาชีพ โดยเฉพาะเกษตรกร ผลอีกประการคือ ดอกผลที่เกิดจากการดำเนินงานสามารถนำไปพัฒนาหมู่บ้านให้ดีขึ้นอีกด้วย

## 3. ผลการประมวลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้

จากการประมวลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้เงินกองทุนหมู่บ้านหนองสองห้อง สามารถที่จะแยกวิธีการทำธุรกิจ ตามประเภทกิจกรรมการกู้เงินและกิจกรรมที่ผู้กู้ทำมากที่สุด

### 3.1 การทำสวนมะม่วง

ตารางที่ 12 แสดงเทคนิควิธีการทำสวนมะม่วงของผู้กู้

ปัจจัยนำเข้าที่ดี	กระบวนการที่ดี	ผลผลิตด้านปริมาณ/คุณภาพ
1. มีดินพันธุ์ที่แข็งแรง	1. ทำการเตรียมดินมะม่วง โดยการตัดแต่งกิ่ง	1. ผลผลิตที่ได้ถ้าเต็มเม็ดเต็มหน่วยก็จะ ได้ราคาดี
2. ปริมาณน้ำฝนที่เพียงพอ	2. เมื่อถึงเวลาที่ทำกรฉีดยาบำรุงและรากสารเร่งออกนอกฤดู	2. ปริมาณการผลิตต่อสวนสูง
3. มีเทคโนโลยีที่ทันสมัย	3. ฉีดยาบำรุงตามช่วงอย่างสม่ำเสมอ	
4. ยาและปุ๋ยมีคุณภาพ	4. เมื่อ ได้ผลผลิตก็ทำการเก็บเกี่ยวและทำการดูแลต้นต่อ	



### 3.2 การเลี้ยงโคเนื้อ ,ควาย

ตารางที่ 13 แสดงเทคนิควิธีการเลี้ยงโคเนื้อและควายของผู้กู้

ปัจจัยนำเข้าที่ดี	กระบวนการที่ดี	ผลผลิตด้านปริมาณ/คุณภาพ
1. โรงเรือนที่แข็งแรงและมีขนาดพอเหมาะสำหรับจำนวนสัตว์ที่เลี้ยง 2. มีระบบสาธารณูปโภค เช่นน้ำ ไฟฟ้าในโรงเรือน 3.อาหารสำหรับสัตว์ รักษาโรค 4.มีพันธุ์สัตว์ที่สมบูรณ์แข็งแรง	1. ทำการเตรียมโรงเรือนวัสดุอุปกรณ์ให้พร้อมที่จะนำสัตว์มาเลี้ยง 2. จัดหาโคมาเลี้ยง โดยการซื้อโดยพิจารณาลักษณะของโคที่ดี 3. นำโคมาเลี้ยง มีการให้อาหารและมีการดูแลอย่างถูกวิธี 4. เมื่อเห็นว่าค่าจะขายได้ก็จะมี การตกลงซื้อขายกัน	1. โคเนื้อมีสุขภาพดี แข็งแรงสมบูรณ์ไม่มีโรค 2. มีขนาดที่พอเหมาะที่สมควรจะขายได้ในราคาที่สูง

### 3.3 ค้าขาย

ตารางที่ 14 แสดงเทคนิควิธีการค้าขายของผู้กู้

ปัจจัยนำเข้าที่ดี	กระบวนการที่ดี	ผลผลิตด้านปริมาณ/คุณภาพ
1. สินค้าที่จำหน่ายมีความต้องการของลูกค้า 2. สินค้าที่จำหน่ายมีคุณภาพ 3. มีเงินทุนหมุนเวียนในกิจการ 4. มีการเก็บรักษาสินค้าที่ดี 5. มีร้านค้าที่มีการทำเลที่ตั้งที่ดี 6.จรรยาบรรณในการประกอบอาชีพ	1. ทำการซื้อสินค้ามาจำหน่ายตามความต้องการของลูกค้าและความเหมาะสม 2. ทำการจัดสินค้าให้เป็นหมวดหมู่ง่ายต่อการจำหน่ายสวยงามและเป็นระเบียบ 3. มีการบันทึกการขาย หรือมีการบันทึกบัญชีรับจ่ายเงินภายในร้าน	1. มีลูกค้ามาซื้อสินค้าที่ร้านอย่างสม่ำเสมอ 2. ขายสินค้าได้ในปริมาณมากซึ่งจะทำให้มีกำไรจากการดำเนินงานมากตามไปด้วย

#### 4. ผลอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นจากโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ผลอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นจากโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ สามารถวิเคราะห์ได้ผลดังต่อไปนี้

4.1 มีการขัดแย้งและความเข้าใจกันบ้างระหว่างสมาชิกและคณะกรรมการกองทุน เนื่องจากการมีความคิดเห็นที่ไม่ตรงกันในเรื่องต่าง ๆ แต่ไม่ถึงกับเกิดการแตกแยกภายในหมู่บ้าน

4.2 มีภาคีติดต่อสื่อสารกันภายในหมู่บ้านกันมากขึ้น เป็นผลให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความคิดเห็นกันมากขึ้นตามไปด้วย

4.3 ทำให้มีการกระจายรายได้เกิดขึ้นในหมู่บ้าน เนื่องจากมีการจ้างแรงงานในหมู่บ้าน ในการดำเนินกิจกรรม

4.4 มีการค้นหาคณบดีที่มีความรู้ความสามารถมีประสบการณ์มาเป็นคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และเป็นการพัฒนาศักยภาพของคนในท้องถิ่นให้เพิ่มขึ้นอีกด้วย

4.5 ทำให้คนในชุมชนมีความรู้ใหม่ มีโลกทัศน์ใหม่เกี่ยวกับโครงการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ ซึ่งเป็นโครงการของรัฐบาลชุดปัจจุบัน

4.6 โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ เป็นโครงการที่ทำให้โครงการต่อเนื่อง เช่น โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้บัณฑิตที่ว่างงาน โดยเฉพาะบัณฑิตในท้องถิ่นชนบทมีงานทำและมีโอกาสได้เรียนต่อในระดับที่สูงขึ้น และเป็นการลดปัญหาการว่างงานได้อีกระดับหนึ่ง

4.7 จากโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ทำให้สามารถเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับหมู่บ้านและกองทุนหมู่บ้านได้มาก และข้อมูลที่ได้เป็นข้อมูลที่เป็นจริงซึ่งเปรียบเสมือนทุนทางข้อมูลในระยะยาว ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศได้เป็นอย่างดี

#### 5. สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

5.1 การศึกษาและประเมินสภาพบริบทชุมชนของหมู่บ้านหนองสองห้อง พบว่า หมู่บ้านหนองสองห้องเป็นหมู่บ้านที่มีศักยภาพในการดำรงชีวิตที่ค่อนข้างดี มีรายได้ที่พอเลี้ยงครอบครัวจากการประกอบอาชีพทางการเกษตรส่วนใหญ่ เนื่องจากสภาพพื้นที่เอื้ออำนวยต่อการทำการเกษตรกรรม ทางด้านสังคมการอยู่ร่วมกัน มีการร่วมมือกันพัฒนาหมู่บ้าน มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีความสามัคคีในระดับปานกลาง ประชากรได้รับการศึกษาสูงขึ้น ด้านสาธารณสุขประชากรมีสุขภาพที่แข็งแรง หมู่บ้านปลอดยาเสพติดประเภทยาบ้าและ

สิ่งเสพยาเสพติดร้ายแรงอื่น ๆ มีระบบสาธารณสุขปลอดภัยที่ครบถ้วน ไม่ว่าจะเป็น ไฟฟ้า น้ำประปา โทรศัพท์ ทำให้คุณภาพชีวิตของประชากรในหมู่บ้านอยู่ในเกณฑ์ที่ค่อนข้างดีในระดับหนึ่ง

5.2 การศึกษาและประเมินกระบวนการดำเนินงานบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านหนองสองห้อง พบว่า กระบวนการดำเนินงานบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน เป็นไปตามขั้นตอนและกระบวนการตามที่รัฐบาลกำหนดขึ้น ตั้งแต่ การคัดเลือกคณะกรรมการกองทุน การเตรียมความพร้อมของหมู่บ้าน การขึ้นทะเบียนกองทุนหมู่บ้าน จนกระทั่งได้รับจัดสรรเงินกองทุน 1 ล้านบาทจากรัฐบาลและดำเนินการปล่อยเงินกู้ให้สมาชิกกู้เงินไปประกอบอาชีพ ซึ่งปัจจุบันอยู่ในขั้นตอนกระบวนการดำเนินงานกิจกรรมของสมาชิกยังไม่มีมีการชำระคืนเงินแต่อย่างใด

5.3 การประเมินผลการดำเนินงานบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านหนองสองห้อง พบว่า กองทุนหมู่บ้านหนองสองห้อง มีการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง คณะกรรมการกองทุนดำเนินงานไปตามหน้าที่ ซึ่งคณะกรรมการมีส่วนร่วมมากน้อยต่างกันไปตามหน้าที่ความรับผิดชอบ การดำเนินการกิจกรรมกองทุนหมู่บ้านส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับประธานกองทุน ซึ่งเป็นผู้ใหญ่บ้านที่มีความรู้ความสามารถมากกว่ากรรมการคนอื่น ๆ ในส่วนของสมาชิกส่วนใหญ่ให้ความร่วมมือและให้ความสนใจในการดำเนินงานของกองทุนเป็นอย่างดี

5.4 ปัจจัยที่เป็นปัญหา อุปสรรคต่อการดำเนินงานและปัจจัยที่สนับสนุนการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านให้มีประสิทธิภาพ พบว่า ปัจจัยที่เป็นปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานกองทุนได้แก่ สมาชิกบางส่วนไม่ให้ความร่วมมือเข้าร่วมประชุมเพื่อรับฟังข้อปฏิบัติต่าง ๆ ของคณะกรรมการกองทุนทำให้เกิดความเข้าใจผิดและไม่ชัดเจนในการปฏิบัติ คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและสมาชิกส่วนใหญ่มีการศึกษาน้อย การเขียนหนังสือไม่ค่อยได้ อ่านหนังสือไม่ค่อยทำให้เกิดความล่าช้าและเป็นปัญหาในการทำเอกสารต่าง ๆ เช่น เอกสารเกี่ยวกับการเสนอโครงการขอกู้เงิน การทำหนังสือค้ำประกันเงินกู้ เป็นต้น ส่วนปัจจัยที่สนับสนุนการดำเนินงานกองทุน คือ ประสพการณ์และทักษะความรู้ความสามารถของคณะกรรมการกองทุนที่ถืออำนาจต่อการดำเนินงาน สมาชิกส่วนใหญ่ให้ความร่วมมือและมีส่วนร่วมในการดำเนินงานเป็นอย่างดี

## บทที่ 5

### สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

จากการติดตามผลการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง หมู่บ้านหนองสองห้อง สรุปได้ดังนี้

#### 1. วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

- 1.1 เพื่อทราบกระบวนการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ว่าบรรลุเป้าหมายมากน้อยเพียงใด
- 1.2 เพื่อทราบว่าปัจจัยด้านบวกและปัจจัยด้านลบ ที่ส่งเสริมและขัดขวางการบรรลุเป้าหมายของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- 1.3 เพื่อให้กระบวนการทำสารนิพนธ์เป็นกระบวนการสร้างเครือข่ายองค์กร เพื่อการเรียนรู้ซึ่งมีความเชื่อมโยงระหว่างกันภายในชุมชนท้องถิ่นระดับหมู่บ้าน ตำบล และระดับประเทศ
- 1.4 เพื่อให้ได้ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนะของประชาชนในพื้นที่เป้าหมาย และเพื่อทราบข้อมูลระดับความเข้มแข็งของชุมชนตามตัวชี้วัดที่ทางกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กำหนด

#### 2. วิธีดำเนินการ

- 2.1 ศึกษาเป้าหมาย สภาพการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านหนองสองห้อง หมู่ที่ 13 ตำบล วังกะทะ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา
- 2.2 ใช้ชีพโมเดล (CIPP Model) วิเคราะห์กองทุนหมู่บ้าน และกำหนดตัวบ่งชี้ ตลอดจนตัวอย่างที่จะทำการเก็บข้อมูล
- 2.3 เก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้ บร. และจากการสำรวจเพิ่มเติม การปฏิบัติงานในพื้นที่และแหล่งข้อมูลจากส่วนราชการและเอกชน
- 2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลที่ได้จากหมู่บ้านหนองสองห้องนี้จะเป็นทั้งข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์จะใช้แนวความคิดรูปแบบ ชีพโมเดล (Cipp model) เป็นหลักการวิเคราะห์
- 2.5 สรุปข้อมูลที่ได้และเรียบเรียงประเด็นที่ต้องเขียน

### 3. ผลการดำเนินการ

#### 3.1 ผลการประเมินหน่วยระบบ A หน่วยระบบระดับหมู่บ้าน

##### 3.1.1 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้า

1) นโยบายของรัฐ พบว่าชาวบ้านหนองสองห้องมีความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองของรัฐบาลระดับหนึ่ง ซึ่งเข้าใจว่ากองทุนหมู่บ้านเป็นเงินหมุนเวียนในหมู่บ้านและมีอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ต่ำ

2) คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านหนองสองห้องนั้น พบว่า ในการคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน มีเจ้าหน้าที่ของทางราชการมาสังเกตการณ์คัดเลือกด้วย และมีกระบวนการคัดเลือกโดยที่สมาชิกในหมู่บ้านมีส่วนร่วมในการออกเสียงเลือกตั้งและเลือกผู้ที่มีความรู้ความสามารถเข้ามาทำหน้าที่คณะกรรมการซึ่งคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านมีทั้งหมด 9 คน มีผู้ทรงคุณวุฒิและที่ปรึกษา 3 คน

3) สำหรับเงินกองทุน 1 ล้านบาท พบว่า ขณะนี้กองทุนหมู่บ้านได้ดำเนินการตามขั้นตอนกระบวนการต่าง ๆ จนได้รับการจัดสรรเงินจากรัฐบาล เมื่อวันที่ 30 พฤศจิกายน 2544 และสมาชิกก็ไปประกอบอาชีพแล้ว

4) เงินสะสมกองทุนหมู่บ้าน พบว่า เงินสะสมกองทุนหมู่บ้านเป็นเงินฝากสัจจะที่สมาชิกกองทุนต้องฝากในทุก ๆ เดือน

##### 3.1.2 ผลการประเมินกระบวนการ

1) การจัดทำระเบียบข้อบังคับกองทุน พบว่า ระเบียบข้อบังคับกองทุนของหมู่บ้านหนองสองห้อง มีลักษณะที่คล้ายคลึงกับระเบียบข้อบังคับที่ทางราชการกำหนดให้มาเป็นตัวอย่าง ส่วนการจัดทำเอกสารเพื่อขอขึ้นทะเบียนกองทุนหมู่บ้าน พบว่า มีการจัดทำเอกสารโดยทำการกรอกแบบฟอร์ม คำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง(แบบ กทข.2) และมีเอกสารอื่น ๆ แนบไปด้วยได้ทำการจัดทำเป็นรูปเล่มแล้วนำเสนอหน่วยงานที่รับผิดชอบ

2) ระบบการจัดทำบัญชี พบว่าระบบการจัดทำบัญชีของกองทุนหมู่บ้านหนองสองห้องเป็นการจัดทำบัญชีตามรูปแบบและทำการลงบัญชีตามประเภทของบัญชีตามแบบฟอร์มที่ได้รับมาจากทางราชการซึ่งขณะนี้ได้ลงบัญชีในส่วนที่เกี่ยวข้องเรียบร้อยแล้ว

3) กิจกรรมเกี่ยวกับสมาชิกกองทุน ได้แก่ การสมัครเข้าเป็นสมาชิกซึ่งผู้ที่สมัครเป็นสมาชิกส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีคุณสมบัติตามระเบียบข้อบังคับของกองทุนและคณะกรรมการพิจารณารับเข้าเป็นสมาชิกตั้งแต่เริ่มจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านแล้ว มีจำนวน 75 คน มีลักษณะเป็นปัจเจกบุคคลทั้งหมด

4) กิจกรรมเกี่ยวกับการกู้เงินกองทุน พบว่า เมื่อสมาชิกมีความประสงค์จะกู้เงินกองทุนจะทำการเสนอ โครงการต่อคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ซึ่งส่วนใหญ่เสนอโครงการเกี่ยวกับการทำไร่ โดยสมาชิกทำตามขั้นตอนการกู้เงินครบทุกขั้นตอนและมีความถูกต้อง แต่เกิดความล่าช้าในเรื่องการจัดทำเอกสารเนื่องจากสมาชิกส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีการศึกษาน้อย เขียนหนังสือไม่ค่อยได้และไม่ค่อยคว

5) การจัดสรรผลประโยชน์ พบว่า ในปัจจุบันกองทุนหมู่บ้านจับพดู ยังไม่ได้มีการจัดสรรผลประโยชน์ที่เกิดจากการดำเนินกิจการกองทุนหมู่บ้านแต่อย่างใด เนื่องจากยังไม่มีผลประโยชน์ใด ๆ เกิดขึ้น และถ้ามีผลประโยชน์เกิดขึ้นก็จะจัดสรรตามระเบียบกองทุน

### 3.1.3 ผลการประเมินผลผลิต

1) จำนวนสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน พบว่า ในปัจจุบันจำนวนสมาชิกกองทุนหมู่บ้านมี จำนวน 75 คน

2) จำนวนผู้ที่ได้รับเงินกองทุน พบว่า จำนวนผู้กู้เงินกองทุนหมู่บ้านหนองสองห้อง จำนวน 61 คน โดยผู้ไปทำสวนมะม่วง เลี้ยงสัตว์ ค้าขาย

3) จำนวนเงินที่ให้กู้ พบว่า จำนวนเงินที่คณะกรรมการอนุมัติให้กู้ทั้งหมดมีจำนวน 872,000 บาท โดยอนุมัติให้ผู้กู้ไปทำสวนมะม่วงมากที่สุด จำนวนเป็นจำนวน 685,000 บาท เลี้ยงสัตว์ 119,000 บาท ค้าขาย 114,000 บาท และช่างเสริมสวย 35,000 บาท

4) จำนวนผู้ที่ชำระเงินคืนเงินกู้ พบว่า ปัจจุบันยังไม่มีผู้นำเงินมาชำระหนี้เงินกู้กองทุนหมู่บ้านเลย เนื่องจากยังไม่ครบกำหนดชำระเงินกู้

5) จำนวนเงินที่ได้รับชำระหนี้ พบว่า ปัจจุบันในขณะนี้ยังไม่มีการชำระคืนเงินกู้เลย จำนวนเงินที่ได้รับชำระหนี้จึงยังไม่มี

6) ใช้เงินตามวัตถุประสงค์ พบว่า คณะกรรมการยังไม่มีการติดตามตรวจสอบการใช้เงินกู้ จึงไม่ทราบข้อเท็จจริงว่าผู้กู้นำเงิน ไปใช้ตามวัตถุประสงค์มากน้อยเพียงใด

### 3.2 ผลการประเมินบริบทหน่วยระบบ B หน่วยระบบระดับรายบุคคล

ด้านอาชีพของผู้กู้ พบว่า อาชีพของผู้กู้ส่วนใหญ่เป็นอาชีพเกษตรกรรมมากที่สุด เนื่องจากอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลักของสมาชิกในหมู่บ้าน

ส่วนรายได้ของครอบครัว พบว่า รายได้ของครอบครัวผู้กู้ส่วนใหญ่ได้มาจากการประกอบอาชีพหลักของตนเองและมีพอสำหรับใช้จ่ายในครอบครัว

หนี้สินของครอบครัว พบว่า ครอบครัวของผู้กู้ส่วนใหญ่มีหนี้สินมีทั้งหนี้สินนอกระบบที่กู้จากนายทุน และหนี้สินที่กู้จากสถาบันการเงินแหล่งอื่น ๆ

ประสบการณ์ในการดำเนินการ ประสบการณ์ในการดำเนินการ พบว่า ผู้มีส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการประกอบอาชีพของตนเองเป็นอย่างดี เนื่องจากเป็นอาชีพที่ทำมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

### 3.2.1 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้า

- 1) จำนวนเงินกู้ที่ได้รับอนุมัติ พบว่า จำนวนเงินกู้ที่คณะกรรมการอนุมัติให้ผู้ส่วนใหญ่เป็นเงินกู้จำนวน 20,000 บาท
- 2) จำนวนเงินทุนอื่น ๆ พบว่า จำนวนเงินทุนอื่น ๆ นี้คือ จำนวนเงินทุนที่นอกเหนือจากเงินกู้กองทุนหมู่บ้าน เพราะเงินกู้จากกองทุนหมู่บ้านไม่เพียงพอต่อการดำเนินงานซึ่งเป็นเงินส่วนตัว และเป็นเงินที่กู้จากสถาบันการเงินแหล่งอื่น ๆ
- 3) สถานที่และวัสดุคิขในการประกอบอาชีพ พบว่า ผู้มีส่วนใหญ่มีสถานที่ประกอบอาชีพของตนเองอยู่แล้วและเป็นพื้นที่ที่เคยทำมาแล้ว ส่วนวัสดุคิขส่วนใหญ่จัดหาด้วยการซื้อตามท้องตลาด โดยทั่ว ๆ ไป เช่น ยาฉีดบำรุง สารเร่งออกนอกฤดู ปุ๋ย เป็นต้น
- 4) ด้านจำนวนแรงงาน พบว่า แรงงานที่ดำเนินงาน ส่วนใหญ่เป็นแรงงานภายในครอบครัวของผู้เอง และมีบางส่วนที่ต้องจ้างแรงงานเนื่องจากแรงงานในครอบครัวไม่เพียงพอซึ่งค่าแรงงานต่อวันเท่ากับ 120 บาทต่อวัน ความรู้และทักษะในการดำเนินงาน คือผู้ส่วนใหญ่มีความรู้และทักษะในการดำเนินงานเป็นอย่างดีอยู่แล้ว

### 3.2.2 ผลการประเมินกระบวนการ

- 1) การใช้จ่ายเงินกู้ พบว่า การใช้จ่ายเงินกู้ของผู้แต่ละรายจะใช้จ่ายเงินกู้ตามประเภทของกิจกรรมของคนที่ได้ดำเนินการ ซึ่งส่วนมากเป็นการใช้จ่ายเงินเพื่อจัดซื้อวัสดุคิขเก็บไว้เป็นเงินทุนหมุนเวียนน้อย
- 2) การหาความรู้เพิ่มเติม พบว่า ส่วนใหญ่ผู้ที่จะหาความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับประกอบอาชีพด้วยการสอบถามสมาชิกผู้กู้เงินที่ดำเนินการประสบความสำเร็จได้ผลผลิตที่สูง
- 3) การหาตลาด พบว่า การดำเนินธุรกิจของผู้กู้นั้นไม่ได้มีการหาตลาดมากนักจากกิจกรรมที่ดำเนินการเป็นอาชีพที่มีตลาดอยู่แล้ว
- 4) การจัดทำบัญชีใช้จ่ายเงิน พบว่า ผู้มีส่วนใหญ่มีการศึกษาน้อยและไม่มีความรู้ในการทำบัญชีและไม่ให้ความสำคัญของการทำบัญชี
- 5) การทำธุรกิจและการดำเนินงาน พบว่า การดำเนินงานของผู้เป็นการทำงานตามขั้นตอนวิธีการที่ตนเองเคยทำมาแล้วตั้งแต่ขั้นตอนการผลิตจนถึงการจำหน่ายผลผลิต

### 3.3.3 ผลการประเมินผลผลิต

1) ผลโดยตรง คือ สมาชิกที่กู้เงินไปสามารถดำเนินธุรกิจประสบความสำเร็จทำให้มีรายได้มาใช้จ่ายในครอบครัวและมีเงินพอที่จะชำระที่ดินกองทุนหมู่บ้าน ในขณะที่เดียวกันผู้ที่ดำเนินการไม่ประสบผลสำเร็จเนื่องจากปัจจัยหลาย ๆ อย่าง ทำให้มีรายได้น้อยอาจจะไม่มีเงินเพียงพอต่อการชำระหนี้เงินกู้ได้

2) ผลโดยอ้อม คือมีการติดต่อสื่อสารกันมากขึ้นระหว่างสมาชิกในหมู่บ้านและนอกหมู่บ้านการร่วมกันดำเนินกิจกรรมกองทุนหมู่บ้านเป็นอย่างดี แต่ก็มีสมาชิกบางส่วนที่ได้รับเงินกู้ไปแล้ว ไม่ให้ความสนใจเข้าร่วมประชุมและมีผู้กู้บางรายที่กู้เงินไปแล้ว ไปดำเนินงานประกอบอาชีพที่อื่นทำให้ขาดการติดต่อสื่อสารและขาดการมีส่วนร่วมไป

## 4. อภิปรายผล

### 4.1 การบรรลุวัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้านหนองสองห้อง

4.1.1 กองทุนหมู่บ้านหนองสองห้อง เกิดจากความร่วมมือของคนในหมู่บ้าน ร่วมกันก่อตั้ง มีการปล่อยเงินกู้ 2 ครั้ง มีแนวโน้มว่าผู้กู้จะสามารถชำระคืน ได้ทั้งหมด

4.1.2 กองทุนหมู่บ้านหนองสองห้อง มีการจัดระบบการบริหารกองทุน โดยมีคณะกรรมการกองทุน โดยมีการแบ่งแยกหน้าที่กันทำงาน มีระเบียบกองทุนที่ชัดเจน

4.1.3 กองทุนหมู่บ้านหนองสองห้องเปิด โอกาสให้สมาชิกกองทุน คนในหมู่บ้าน มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างสม่ำเสมอและมีการประชุมประจำเดือนทุกเดือน

4.1.4 คนในหมู่บ้านหนองสองห้อง มีการรวมกลุ่ม มีการออมทรัพย์ คือกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต และมีการรวมกลุ่มการประกอบอาชีพเลี้ยงไก่

4.1.5 คนในหมู่บ้านหนองสองห้องมีความซื่อสัตย์ สามัคคี รักใคร่ปรองดองกัน มีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน และมีเพียงบางกลุ่มที่มีความขัดแย้งกัน

### 4.2 ปัจจัยที่ก่อให้เกิดผลทางด้านบวกและทางด้านลบ

#### 4.2.1 ปัจจัยด้านบวก

1) ความสามัคคีของสมาชิกในหมู่บ้านและความตั้งใจจริงในการประกอบกิจกรรมเพื่อจะได้ผลสำเร็จและได้ผลตอบแทนที่สูง

2) สมาชิกได้มีการพัฒนาเทคโนโลยีสมัยใหม่มากขึ้นซึ่งจะส่งผลให้มีการลดต้นทุนการผลิต



3) ความต้องการในสินค้าและบริการเป็นปัจจัยกระตุ้นที่ดี ที่ทำให้สมาชิกปฏิบัติงานอย่างเต็มกำลังความสามารถ

4) ความมั่นคงของกลุ่มเพื่อกลุ่มจะได้ประสบผลสำเร็จ

#### 4.2.2 ปัจจัยด้านลบ

1) การเป็นหนี้สินธนาคารและนายทุนนอกระบบที่มีอัตราดอกเบี้ยสูง

2) ทรัพยากรธรรมชาติไม่เอื้ออำนวย เช่น น้ำ ดิน

3) สภาพภูมิอากาศเปลี่ยนแปลง เช่น ฝนตกไม่ตามฤดูกาล

4) การระดมเงินออมของกลุ่มยังไม่แข็งแรง

#### 4.3 ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนะของชาวบ้านหนองสองห้อง

4.3.1 ความสามัคคีและการร่วมมือร่วมใจ

4.3.2 ความขัดแย้ง

4.3.3 การมีอาชีพพึ่งพาตนเอง

4.3.4 ผู้นำที่มีคุณธรรม ยุติธรรม

4.3.5 การเสียสละทำประโยชน์ส่วนรวม

#### 4.4 ผลโดยตรงและผลกระทบต่าง ๆ คือ

4.4.1 ผลกระทบโดยตรง

1) สมาชิกมีเงินลงทุนเพิ่มในการประกอบอาชีพ

2) สมาชิกสามารถปลดเปลื้องภาระหนี้สินที่มีอยู่

3) สร้างโอกาสในการประกอบอาชีพใหม่

4.4.2 ผลกระทบโดยอ้อม

1) สมาชิกกองทุนมีความเป็นอยู่ดีขึ้น

2) หมู่บ้านสงบสุข เพราะชาวบ้านมีงานทำ มีการพึ่งพาตนเอง

## 5. ข้อเสนอแนะ

ผู้ทำสารนิพนธ์ได้พบบางประเด็นที่ควรเสนอแนะให้มีการแก้ไขเกี่ยวกับการบริหารและการจัดการกองทุน ดังนี้

### 5.1 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้าน

1) ระยะเวลาในการชำระหนี้เงินกู้ควรจะมีการกำหนดระยะเวลาตามประเภทของกิจกรรมที่ผู้กู้เสนอโครงการ เพราะในแต่ละกิจกรรมระยะเวลาในการดำเนินงานต่างกัน เพื่อความเหมาะสมในการชำระหนี้

2) ควรจะมีการส่งเสริมและแนะนำชุมชนให้มีการทำธุรกิจร่วมกัน ในลักษณะอาชีพเสริม เพื่อเพิ่มรายได้ นอกจากภาคเกษตรกรรม และเพื่อสร้างความร่วมมือกันทำงานและสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนได้อีกด้วย

3) คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านยังขาดการช่วยเหลือกันในการดำเนินงานกันอย่างเต็มที่ ควรมีการส่งเสริมให้เห็นความสำคัญของการบริหารจัดการกองทุน

4) ในการคัดเลือกคณะกรรมการ สมาชิกส่วนใหญ่จะปฏิเสธการเป็นคณะกรรมการกองทุน ทำให้คณะกรรมการมีแค่สมาชิกคนเดิม ๆ ที่เคยเป็นกลุ่มผู้นำองค์กรชุมชนในหมู่บ้าน ทำให้ไม่เกิดการเรียนรู้และการสร้างประสบการณ์แก่ตนเอง ควรมีการส่งเสริมและผลักดันให้สมาชิกมีความกล้าที่จะแสดงออกในด้านการเป็นผู้นำ

5) คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านควรมีการตรวจสอบการใช้เงินทุนของสมาชิกที่ได้กู้เงินกองทุนไปประกอบอาชีพทันทีหลังจากได้รับอนุมัติเงินกู้ เพื่อจะได้ทราบข้อมูลที่เป็นจริง

6) สมาชิกกองทุนควรให้ความสนใจเข้าร่วมประชุมทุกครั้ง ที่คณะกรรมการกองทุนนัดประชุม เพื่อประโยชน์ต่อตนเองและก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนทัศนคติต่าง ๆ ในที่ประชุม และรับฟังข้อมูลข่าวสารด้วยตนเอง ป้องกันการรับข้อมูลที่ผิด ๆ

7) กองทุนหมู่บ้านมีการดำเนินงานที่มีขั้นตอนมาก เอกสารมาก งานซับซ้อน ทำให้เกิดความยุ่งยากควรจะมีการลดขั้นตอนลงบ้างและทำการเก็บเอกสารให้เป็นหมวดหมู่เรียบร้อย เพื่อที่จะง่ายต่อการดำเนินงาน

8) สมาชิกกองทุนที่กู้เงินไปดำเนินธุรกิจ เมื่อมีรายได้จากการดำเนินงาน ควรจะการส่งคืนเงินกู้บ้างบางส่วนก่อน เพื่อลดภาระที่จะต้องจ่ายเป็นเงินจำนวนมากในครั้งเดียว

## 5.2 ข้อเสนอแนะในการกั้นครัววัยครั้งต่อไป

1) ในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป ควรจะเป็นการศึกษาวิจัยเฉพาะเจาะจง เรื่องใดเรื่องหนึ่ง เช่น การศึกษาวิจัยการทำบัญชีกองทุนหมู่บ้าน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีรายละเอียดครบถ้วนและมีประโยชน์ในกาพัฒนาในเรื่องนั้น ๆ และง่ายในการตรวจสอบ

2) ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านอย่างต่อเนื่อง จนกว่าจะสิ้นสุดโครงการ เพื่อให้ข้อมูลอย่างต่อเนื่องที่เป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงและพัฒนาโครงการให้มีประสิทธิภาพสูงสุด

3) การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านในครั้งนี้ ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลในระยะเวลาที่ไม่มากนัก ข้อมูลที่ได้จึงยังไม่สมบูรณ์ตลอดวงจรการดำเนินงาน จึงไม่สามารถสรุปผลการดำเนินงานได้อย่างครบถ้วน จึงสมควรให้มีการประเมินโครงการต่อไป

4) ควรเปิดโอกาสให้ชุมชนได้ทำโครงการขนาดใหญ่ เพื่อให้เกิดรายได้ที่แน่นอน

5) ควรมีการจดทะเบียนกองทุนเป็นนิติบุคคลเพื่อรองรับปัญหาภายนอกหน้าในการฟ้องร้องการชำระหนี้ตามกฎหมาย



## บรรณานุกรม

- คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ , สำนักงาน . 2544 . คู่มือการดำเนินงาน  
สำหรับคณะกรรมการสนับสนุนและติดตามการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านระดับ  
จังหวัดและอำเภอเพื่อเตรียมการจัดตั้งและดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง .  
สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี.
- คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ , สำนักงาน . 2544 . คู่มือสำหรับประชาชน  
เพื่อเตรียมการจัดตั้งและดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง . กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์  
คุรุสภาลาดพร้าว.
- คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ , สำนักงาน . 2544 . ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี  
มนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 และแก้ไข  
เพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544 ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง  
แห่งชาติว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544  
และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544 . กรุงเทพฯ : บริษัทสหพัฒนาการพิมพ์ จำกัด.
- คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านหนองสองห้อง . 2544 . ระเบียบข้อบังคับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน  
หนองสองห้อง . นครราชสีมา.
- นิศา ชูโค . 2538 . การประเมินโครงการ . กรุงเทพมหานคร : ทีเอ็น การพิมพ์.
- มาตรการสนับสนุนธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม . 2542 . ประชาชาติธุรกิจ . 12-15 สิงหาคม  
2542 , หน้า 15.
- เขวดี ราชชัยกุลวิบูลย์ศรี . 2542 . การประเมินโครงการแนวคิดและแนวปฏิบัติ . พิมพ์ครั้งที่ 1  
กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เดชาทวีโอโอบพผู้นำห้องถิ่นเสริมยุทธศาสตร์การลงทุน . 2545 . ยาทิตยวิเคราะห์รายวัน . 16  
สิงหาคม 2545 , หน้า 23.
- สถาบันราชภัฏ , สำนักงาน . 2544 . ชุดวิชาการประเมินเพื่อพัฒนา หลักสูตรประกาศนียบัตร  
บัณฑิตการจัดการและการประเมินโครงการ . กรุงเทพฯ.
- สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (บรรณาธิการ) . 2544 . รวบรวมความทางการประเมินโครงการ . พิมพ์ครั้งที่  
6 ฉบับปรับปรุงเพิ่มเติม . สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.